

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

JUSTINAS GINAITIS

**VIEŠOJI IR PRIVAČIOJI PARTNERYSTĖ: VILNIAUS
BALSIŲ MOKYKLOS ATVEJO ANALIZĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas:

Prof. dr. Vladimiras Obrazcovas

VILNIUS, 2012

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

**VIEŠOJI IR PRIVAČIOJI PARTNERYSTĖ: VILNIAUS
BALSIŲ MOKYKLOS ATVEJO ANALIZĖ**

Savivaldos institucijų administravimo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62603S202

Recenzentas

.....
.....

Vadovas

.....**Prof. dr. Vladimiras Obrazcovas**
.....

Atliko

SAmis9–01 gr. stud.
..... **Justinas Ginaitis**
.....

VILNIUS, 2012

TURINYS

ĮVADAS.....	7
1. VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖ IR JOS TAIKYMAS ŠVIETIMO SISTEMOJE.....	10
1.1. Viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo raida	10
1.2. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės sąvoka	11
1.3. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės formos užsienyje ir Lietuvoje.....	13
1.4. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės privalumai ir taikymo problemos	18
1.4.1. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės privalumai.....	18
1.4.2. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės trūkumai.....	21
1.5. Viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas užsienio švietimo sistemoje.....	23
1.6. Lietuvos mokyklų būklės vertinimas	25
1.7. Viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas Lietuvos švietimo sistemoje.....	27
2. VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS VILNIAUS BALSIŲ MOKYKLOJE ATVEJIS.....	30
2.1. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės identifikavimas ir rengimas	30
2.2. Vilniaus Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo sutartis.....	35
2.2.1. Rizikų paskirstymas	37
2.2.2. Turtinių teisių suteikimas privačiam investuotojui	42
2.2.3. Finansiniai aspektai	46
2.2.3.1. Mokestiniai Balsių mokyklos projekto klausimai.....	50
2.3. Alternatyvos Balsių mokyklos projektui.....	52
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	57
LITERATŪRA.....	59
ANOTACIJA	64
ANNOTATION	65
SANTRAUKA	66
SUMMARY	67

LENTELĖS

1 lentelė. Balsių mokyklos projekto įgyvendinimo chronologija	33
2 lentelė. Turto VPSP projektuose apskaita	40
3 lentelė. Balsių mokyklos projekto kainos	48
4 lentelė. VžPP alternatyvų palyginimas.....	55

PAVEIKSLAI

1 pav. Viešųjų pirkimų, VPSP ir privatizacijos kontinuumas.....	13
2 pav. Tipinė VPSP projekto schema.....	14
3 pav. VPSP partnerystės formos.....	15
4 pav. Lietuvos mokyklų pastatų būklės vertinimo grupės.....	27
5 pav. Balsių mokyklos projekto istorija.....	32
6 pav. Už pinigus gaunamos naudos VPSP projektuose dedamosios.....	36
7 pav. Rizikų, pasitaikančių VPSP projektuose, tipai.....	38
8 pav. VžPP alternatyvų palyginimas.....	54

SANTRUMPOS

AECOM – Architecture, engineering, consulting, operations and management technology corporation

BOT – Build, operate and transfer

DCSF – The Department for children, schools and families

EBRD – European bank for reconstruction and development

EPEC – European PPP expertise centre

ES – Europos sąjunga

INTOSAI – International organization of supreme audit institutions

JAV – Jungtinės Amerikos valstijos

NTM – Nekilnojamojo turto mokestis

PFI – The private finance initiative

PM – Pelno mokestis

PPP – Public private partnership

PVM – Pridėtinės vertės mokestis

VPSP – Viešojo ir privataus sektorių partnerystė

VžPP – Valdžios ir privataus subjektų partnerystė

ŽNM – Žemės nuomos mokestis

IVADAS

Bendroji temos charakteristika ir aktualumas. Viso pasaulio valdžios institucijos patiria nuolatinį gyventojų spaudimą teikti efektyvias ir kokybiškas viešąsias paslaugas. Tiek valstybinės, tiek vietos savivaldos institucijos sprendžia nuolatinę dilemą, kaip ribotais finansiniais ištekliais atrasti pusiausvyrą tarp socialinių įsipareigojimų vykdymo ir jų kokybės užtikrinimo¹. Viešųjų paslaugų teikimas yra tiesiogiai proporcingas viešosios infrastruktūros kiekybei ir kokybei, kuri neišvengiamai sensta ir dėvėsi, todėl atsiranda poreikis atnaujinti senus ar kurti naujus infrastruktūros objektus.

Organizuoti ir vykdyti švietimo bei ugdymo procesą yra valdžios institucijų prerogatyva. Lietuvoje yra beveik 2200 įvairiausių valstybinių mokymo ir ugdymo įstaigų (ikimokyklinės įstaigos, bendrojo lavinimo, specialiosios, profesinės, aukštesniosios mokyklos, kolegijos, universitetai ir kt.)², ne maža dalis jų yra buvusios Sovietų Sąjungos palikimas ir pastatytos dar praėjusio amžiaus pabaigoje. Kai kuriuose Lietuvos regionuose, dėl intensyvios urbanizacijos, susiduriama su švietimo ir mokslo įstaigų tinklo stygiu. Visuomenė reikalauja kokybiškesnių švietimo paslaugų, tačiau kokybės ir didesnio efektyvumo negalima tikėtis be pakankamo kiekio modernesnių mokyklų, turinčių šiuolaikiškas, mokymui reikalingas priemones. Valdžios institucijos, turėdamos ribotus išteklius, yra priverstos ieškoti kitų alternatyvų, kurios leistų patenkinti visuomenės poreikius. Tokia priemone tampa prieš keliasdešimt metų iš naujo atrasta viešojo ir privataus sektorių partnerystė³. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė dažniausiai apibrėžiama kaip viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas, pagrįstas ilgalaikėmis sutartimis, kurio metu privatus sektorius teikia tradiciškai viešojo sektoriaus kompetencijai priskiriamas paslaugas ir plėtoja šių paslaugų teikimui reikalingą infrastruktūrą⁴.

Viešojo ir privataus sektorių partnerystė yra „vidurio kelias“ tarp valstybinio valdymo ir privatizacijos⁵, kuris visame pasaulyje naudojamas ne tik pritraukti papildomą išorinį finansavimą, bet ir padidinti infrastruktūros naudojimo efektyvumą, sumažinti viešųjų paslaugų teikimo kaštus, pritraukti privataus sektoriaus gebėjimus ir žinias bei užtikrinti viešajam sektoriui galimybę daugiau

¹ Urbonavičius S. Koncesijos samprata ir teisinis reguliavimas // Socialinių mokslų studijos. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010, Nr. 3(7), p. 258. – ISSN 2029–2236

² Lietuvos statistikos metraštis 2009. – Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009, p. 111 – 120. – ISSN 2029–3631

³ Dūda M. Teoriniai viešojo ir privataus sektorių partnerystės įgyvendinimo aspektai // Viešoji politika ir administravimas. – 2010, Nr. 33, p. 139. – ISSN 1648–2603

⁴ Gudelis D., Rozenbergaitė V. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės galimybės // Viešoji politika ir administravimas. – 2004, Nr. 8, p. 58. – ISSN 1648–2603

⁵ Dūda M. Teoriniai viešojo ir privataus sektorių partnerystės įgyvendinimo aspektai // Viešoji politika ir administravimas. – 2010, Nr. 33, p. 142. – ISSN 1648–2603

dėmesio skirti savo tiesioginių funkcijų vykdymui – paslaugų teikimo reglamentavimui, jų plėtros ir tikslų planavimui ir kokybės standartų nustatymui⁶.

Temos naujumas. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenimis, iki 2011 m. Lietuvoje buvo įgyvendinta 41 viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartis. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartys buvo taikomos atliekų naudojimo, perdirbimo ir tvarkymo; kultūros, sporto, laisvalaikio leidimo objektų, įrenginių ir kitos infrastruktūros; sveikatos apsaugos sistemos bei energetikos, įskaitant šilumos ir elektros energijos, naftos ir gamtinių dujų išgavimą, perdavimą, skirstymą, tiekimą srityse. 40 viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų buvo įgyvendinta koncesijos pagrindu ir tik 2010 m. pirmą kartą nepriklausomos Lietuvos istorijoje viešojo ir privataus sektorių partnerystė buvo pritaikyta švietimo sistemoje panaudojant valdžios ir privataus subjektų partnerystės formą⁷, todėl darbo tema ne tik labai aktuali bet ir nauja.

Tyrimo objektas ir dalykas. Tyrimo objektas yra viešojo ir privataus sektorių partnerystė Lietuvos švietimo sistemoje. Tyrimo dalykas – Vilniaus miesto savivaldybės ir privataus partnerio įgyvendinamas Vilniaus Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektas.

Darbo tikslas. Aptarus viešojo ir privataus sektorių partnerystės sampratą, įgyvendinimo formas, apibrėžus partnerystės privalumus ir trūkumus bei apžvelgus viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo praktiką užsienio ir Lietuvos švietimo sistemose, remiantis Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projekto praktika, nustatyti teorinius ir praktinius partnerystės taikymo Lietuvos švietimo sistemoje trūkumus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibrėžti viešojo ir privataus sektorių partnerystės sąvoką;
2. Nustatyti šios partnerystės formas bei galimus privalumus ir trūkumus;
3. Apžvelgti viešojo ir privataus sektorių partnerystės praktiką užsienio valstybių ir Lietuvos švietimo sistemose;
4. Išanalizuoti Vilniaus Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo viešojo ir privataus sektorių partnerystės atvejį;
5. Suformuluoti atitinkamas išvadas ir pasiūlymus.

Tyrimo metodai. Darbe taikomi lyginamasis, lyginamasis – teisinis, loginis – analitinis, sisteminės analizės metodai.

Lyginamasis metodas naudojamas lyginant ir vertinant įvairių mokslininkų bei valstybės tarnautojų nuomones, lyginant įvairių valstybių patirtį viešojo ir privataus sektorių partnerystės

⁶ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė: Įvadas. – Vilnius: 2010. <http://www.ppplietuva.lt/partneryste/apie/ivadas.html> [žiūrėta 2011 10 21]

⁷ Lietuvos Respublikos finansų ministerija. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutarčių suvestinė. – Vilnius: 2011, http://www.ppplietuva.lt/images/files/statistika/2011_1_koncesiju_suvestine_statistika_.pdf [žiūrėta 2011 10 21]

projektuose. Lyginamasis – teisinis metodas taikomas vertinant įstatymų bei kitų teisės aktų nuostatas. Darant apibendrinimus ir išvadas darbe taikomas loginis – analitinis metodas. Sisteminės analizės metodas taikomas siekiant atskleisti viešojo ir privataus sektorių partnerystės sampratą, formas.

Praktinė darbo reikšmė. Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės atvejo analizė gali padėti rengiant kitus viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektus ugdymo ir švietimo sistemoje (naujų švietimo infrastruktūros objektų statyboje ir tolimesnėje jų eksploatacijoje, senų švietimo įstaigų pastatų renovacijoje ir tolimesnėje jų eksploatacijoje).

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, du skyriai, kurie skirstomi į smulkesnius poskyrius ir išvados.

Pirmasis darbo skyrius skirtas viešojo ir privataus sektorių partnerystės sampratai atskleisti. Šiame skyriuje aprašoma viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo istorinė raida, atskleidžiama viešojo ir privataus sektorių partnerystės sąvoka, partnerystės formos užsienio ir Lietuvos praktikoje, nurodomi galimi viešojo ir privataus sektorių partnerystės privalumai ir trūkumai bei apžvelgiama partnerystės praktika užsienio ir Lietuvos švietimo sistemose.

Antroje darbo dalyje atliekama Balsių mokyklos atvejo analizė. Remiantis Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projekto įgyvendinimo eiga ir tarp privataus ir viešojo partnerių pasirašyta Vilniaus Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo sutartimi, apžvelgiama projekto chronologija, identifikuojamos ugdymo problemos dėl kurių įgyvendinamas viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektas, apžvelgiamos pagrindinės sutarties nuostatos, pateikiamos, autoriaus nuomone, tobulintinos projekto vietos ir išanalizuojamos galimos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projekto alternatyvos.

Darbo pabaigoje pateikiamos autoriaus išvados ir pasiūlymai.

1. VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖ IR JOS TAIKYMAS ŠVIETIMO SISTEMOJE

1.1. Viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo raida

Tradiciškai teikti viešąsias paslaugas ir plėtoti viešąją infrastruktūrą yra viešojo sektoriaus prerogatyva. Esminis viešųjų paslaugų bruožas – galimybė jomis pasinaudoti bet kuriam pageidaujantįjam, tai pat turi būti užtikrinamas paslaugų kainų prieinamumas ir kokybė. Viešoji infrastruktūra sudaro galimybę kokybiškam ir nepertraukiamam minėtų paslaugų teikimui. Tačiau pastaruosius 30 metų valdžios institucijos vis dažniau pasitelkia privatų sektorių, įtraukdamos jį į viešųjų paslaugų teikimo procesą: nuo konkrečių uždavinių įvykdymo iki teisių teikti viešąsias paslaugas perdavimo⁸. Tokius viešojo ir privataus sektorių kooperavimosi būdus paskatino ne tik investicijų, skirtų infrastruktūros plėtrai stoka, bet ir poreikis pagerinti viešųjų paslaugų kokybę bei efektyvumą.

Viešojo ir privataus sektorių kooperavimosi būdus sieti tik su XX a. pabaiga nėra tikslinga, kadangi viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo formų aptinkama dar Romos imperijoje. Netgi Biblijoje pasakojama apie buvusį privatų mokesčių rinkėją⁹. Anot daugelio autorių, XIX a. viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimai pasitalkino kasant kanalus, tokius kaip Sueco kanalą, statant tiltus, stiprinant elektros ir geležinkelio tinklų infrastruktūrą, statant statinius, tokius kaip garsusis Eifelio bokštas¹⁰.

XX a. viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimą, susidūrus su „infrastruktūros deficitu“, galima pavadinti atgimimu, kuris šeštajame dešimtmetyje prasidėjo Jungtinėse Amerikos Valstijose, Didžiojoje Britanijoje – aštuntajame dešimtmetyje, o Europoje tik atslūgus komunistinėms santvarkoms. Buvo plečiamos, populiarinamos bei kuriamos naujos partnerystės formos¹¹. Siekdamas efektyviai ir kokybiškai patenkinti vis didėjančius visuomenės poreikius, valstybės vykdė viešojo sektoriaus pertvarkymo reformas: buvo mažinamas biurokratinis aparatas ir valstybinis reguliavimas,

⁸ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 5.

http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

⁹ Skietrys E., Raipa A. Viešosios ir privačios partnerystės socialinio vertinimo teoriniai aspektai // Socialinis darbas. – 2009, Nr. 8 (1), p. 12. – ISSN 1648–4789

¹⁰ Urbonavičius S. Koncesijos samprata ir teisinis reguliavimas // Socialiniu mokslu studijos. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010, Nr. 3(7), p. 258. – ISSN 2029–2236;

Skietrys E., Raipa A. Viešosios ir privačios partnerystės socialinio vertinimo teoriniai aspektai // Socialinis darbas. – 2009, Nr. 8 (1), p. 12. – ISSN 1648–4789;

VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 5-6.

http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

¹¹ Urbonavičius S. Koncesijos samprata ir teisinis reguliavimas // Socialiniu mokslu studijos. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010, Nr. 3(7), p. 258. – ISSN 2029–2236

privataus sektoriaus vadybos patirtis buvo perkeliama į viešąjį valdymą¹². Tokiais būdais palaipsniui buvo formuojama viešųjų paslaugų teikimo ir infrastruktūros kūrimo, pasitelkiant privatų sektorių, praktika. AECOM korporacija 2005 m., apskaičiavo, kad nuo 1985 iki 2004 metų, pasaulyje buvo pradėti 2096 viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo projektai, kurių bendra vertė sudarė apie 887 milijardų JAV dolerių¹³.

Sektoriai, kuriuose pasaulyje buvo įgyvendinti minėtieji projektai, apima:

- energijos gamybą ir teikimą;
- vandens teikimą ir nuotekų surinkimą;
- atliekų tvarkymą;
- sveikatos apsaugą (ligoninės);
- švietimą ir mokymą (mokyklos);
- sportą (stadionai, baseinai);
- susisiekimą (oro eismo kontrolę, geležinkeliai, keliai);
- informacines technologijas;
- visuomenės saugą (kalėjimai, policijos nuovados);
- socialinį būstą¹⁴.

1.2. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės sąvoka

Kaip jau paminėta darbe, viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas plačiai taikomas daugelyje pasaulio valstybių, tačiau nei tarptautinėje, nei Europos Sąjungos (toliau – ES) teisėje iki šiol nėra patvirtintas bendras tokio bendradarbiavimo apibrėžimas¹⁵. Pasaulio bankas naudoja terminą “Privatus dalyvavimas infrastruktūros projektuose”, tuo tarpu kiti plėtros bankai naudoja terminą “Privataus sektoriaus dalyvavimas”. JAV ir Kanadoje tokiai viešojo ir privataus sektorių jungtinei veiklai apibūdinti naudojamas terminas “P3”. Australijoje – “Privačiomis lėšomis finansuojami projektai”, o Jungtinėje Karalystėje naudojamas terminas “Privataus Finansavimo iniciatyva (PFI)”¹⁶. Lietuvoje yra naudojamas plačiai paplitusio angliško termino Public Private Partnership (PPP)

¹² Gudelis D., Rozenbergaitė V. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės galimybės // Viešoji politika ir administravimas. – 2004, Nr. 8, p. 58. – ISSN 1648–2603

¹³ Burger P. Organisation for Economic Co-operation and Development <http://www.oecd.org/dataoecd/2/26/39761715.pdf> [žiūrėta 2011 10 28]

¹⁴ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 8. http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

¹⁵ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA–P–30–5–1, p. 10. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

¹⁶ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 8. http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

atitikmuo *Viešojo ir privataus sektorių partnerystė (toliau – VPSP)*. Šiame darbe ir remsimės tokia VPSP sąvoka.

Įvairiuose Lietuvos autorių moksliniuose darbuose bei kituose šaltiniuose galima rasti skirtingų VPSP apibrėžimų formuluočių, tačiau siauriausia prasme VPSP galima apibrėžti kaip sutarties tarp viešojo ir privataus sektorių formą, kuri iš privataus partnerio reikalauja finansinių, technologinių, ekspertizės žinių ir kitokių investicijų, kurioje pagrindinių projekto rizikų valdymas perduodamas privačiam sektoriui, o viešasis sektorius moka privačiam partneriui už paslaugų, kurias tradiciškai teikia pats viešasis sektorius, teikimą visuomenei¹⁷. Lietuvos teisėje ilgą laiką nebuvo teisinės VPSP sąvokos, tai 2008 metais konstatavo Lietuvos Respublikos Valstybės auditas¹⁸. Padėtis pasikeitė 2009 m. priėmus Lietuvos Respublikos Investicijų įstatymo 2 ir 4 straipsnių papildymo ir pakeitimo Įstatymo papildymo ketvirtuoju skirsniu įstatymą Nr. XI–299¹⁹, kuriame nustatyta, kad *viešojo ir privataus sektorių partnerystė – valstybės arba savivaldybės institucijos ir privataus subjekto įstatymuose nustatyti bendradarbiavimo būdai, kuriais valstybės arba savivaldybės institucija perduoda jos funkcijoms priskirtą veiklą privačiam subjektui, o privatus subjektas investuoja į šią veiklą ir jai vykdyti reikalingą turtą, už tai gaudamas įstatymų nustatytą atlyginimą.*

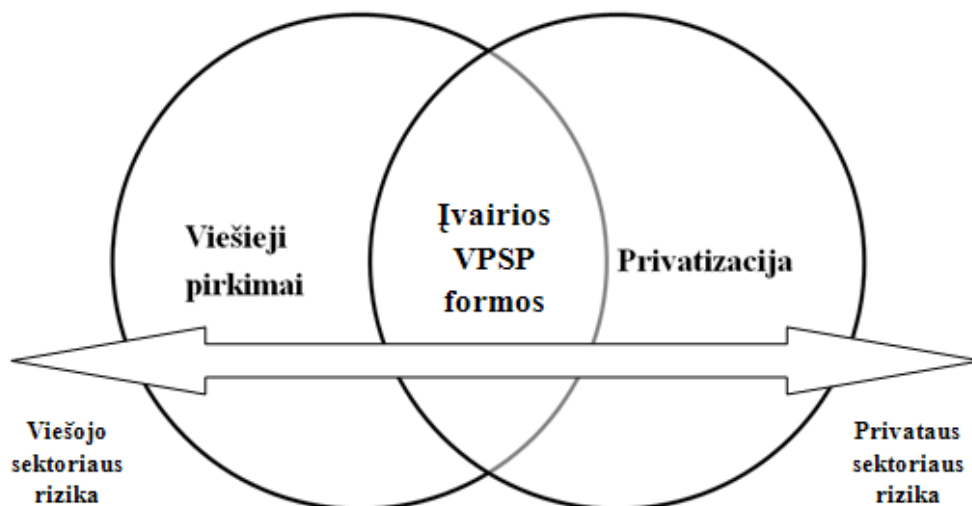
¹⁷ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 8. http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

¹⁸ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA–P–30–5–1, p. 18. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

¹⁹ Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo 2, 4 straipsnių papildymo ir pakeitimo ir Įstatymo papildymo ketvirtuoju (1) skirsniu įstatymas // Valstybės žinios. – Vilnius, 2009, Nr.77–3164

1.3. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės formos užsienyje ir Lietuvoje

Pačia bendriausia prasme VPSP – tai tarpinis variantas tarp įprastų viešųjų pirkimų per valstybės institucijas ir visiško privatizavimo (žr. 1 pav.).

Šaltinis: Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2005, p. 2

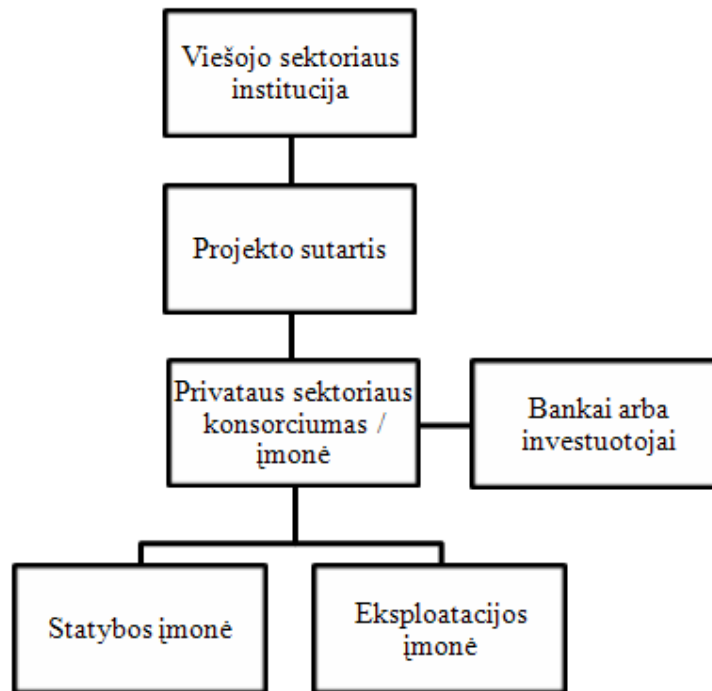
1 pav. Viešųjų pirkimų, VPSP ir privatizacijos kontinuumas

Viena vertus, sutartiniai VPSP santykiai turi daugelį viešiesiems pirkimams būdingų bruožų, tačiau, užuot pirkęs ilgalaikį turtą ir iš anksto sumokėjęs už jį visą kainą, taikant VPSP mechanizmą, viešasis sektorius turi galimybę kurti savarankišką verslą, kurį finansuoja ir valdo privatus sektorius. Taip viešojo sektoriaus klientui, priklausomai nuo taikomos VPSP formos, gali būti suteiktos kokybiškos paslaugos neatlygintinai, arba mainais į mokesčių, atitinkantį paslaugų lygį ir kokybę. Tokiu būdu viešosios institucijos nepraranda turto, kaip tai nutinka privatizavimo atveju, o jį kuria ir pasibaigus sutartiniams santykiams perima jį savo žinion arba pratesia VPSP sutartį²⁰.

Nepriklausomai nuo pasirinktos VPSP formos projektai vykdomi sutarčių pagrindu. VPSP sutartis yra sudaroma tarp viešojo ir privataus sektorių atstovų. Dažniausiai VPSP projektuose privataus sektoriaus įmonė ar konsorciumas samdo statybos bendrovės statybos ar rekonstrukcijos darbams atlikti bei įkuria specialias įmones viešajai infrastruktūrai eksploatuoti. Be to, per privataus

²⁰ Skietrys E., Raipa A. Viešosios ir privačios partnerystės socialinio vertinimo teoriniai aspektai // Socialinis darbas. – 2009, Nr. 8 (1), p. 13. – ISSN 1648–4789

sektorius partnerį VPSP projektams finansuoti pritraukiami bankai arba kiti investuotojai (žr. 2 pav.)²¹.

Šaltinis: Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2005, p. 4

2 pav. Tipinė VPSP projekto schema

Siekiant geriau pristatyti VPSP ir jos sampratą, pateikiame galimas VPSP formas aptinkamas užsienio praktikoje ir Lietuvoje.

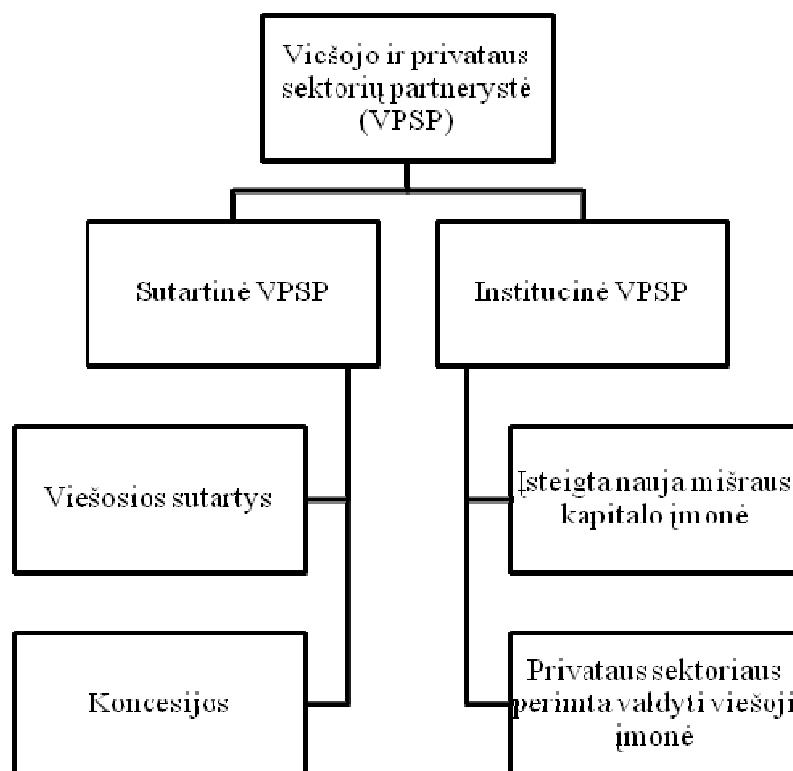
VPSP kaip alternatyva tradiciniams viešųjų paslaugų teikimo būdams apima labai platų spektrą įvairių formų ir mechanizmų: nuo seniūnijos sudaromų sutarčių su privačia komunaline tarnyba dėl šiukšlių išvežimo iki jungtinės įmonės steigimo naujos atominės elektrinės statybai ir eksploatavimui²². Nei tarptautinėje, nei ES teisėje iki šiol nėra patvirtintos specialios teisinės taisyklės, nustatančios VPSP formas ir reikalavimus jų įgyvendinimui. Šias taisykles kiekviena valstybė turi teisę nustatyti savarankiškai, tačiau laikydamasi aukštesnę teisinę galią turinčių Europos Bendrijos

²¹ VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė ir Europos sąjungos struktūrinių fondų naudojimas. – Vilnius: 2005, p. 16. <http://www.vpvi.lt/assets/Publikacijos/viesojo-ir-privataus-sektoriu-partneryste.pdf> [žiūrėta 2011 10 11]

²² Dūda M. Teoriniai viešojo ir privataus sektorių partnerystės įgyvendinimo aspektai // Viešoji politika ir administravimas. – 2010, Nr. 33, p. 142. – ISSN 1648–2603

sutarties reikalavimų – kuriant vidaus rinką užtikrinti laisvą prekių ir paslaugų judėjimą, įsteigimo laisvę, skaidrumą ir abipusį pripažinimą²³.

Kadangi Europos Parlamentas²⁴ ir Tarptautinė aukščiausiųjų audito institucijų organizacija (INTOSAI)²⁵ išskiria skirtingas VPSP rūšis, o valstybės yra reglamentavusios skirtingas VPSP formas, Europos Komisija apibendrina ir suskirstė valstybėse narėse taikomas VPSP formas (žr. 3 pav.), tačiau kartu pripažino, kad valstybių – ES narių praktiką unifikuoti yra netikslinga dėl pernelyg didelės VPSP rūšių įvairovės²⁶.

Šaltinis: LR Valstybinis auditas, 2008, p. 19

3 pav. VPSP partnerystės formos

Kaip matome, Europos Komisijos sudarytoje schemeje (žr. 3 pav.), išskiriamos dvi stambios VPSP formos:

²³ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA-P-30-5-1, p. 10. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

²⁴ European parliament. Public – private partnership. Models and Trends in the European Union. – Brussel: 2006, p.15. http://www.eurosfairė.prd.fr/7pc/doc/1265964211_ppp_briefing_note_en.pdf [žiūrėta 2011 09 02]

²⁵ The International Standards of Supreme Audit Institutions. Guidelines on Best Practice for the Audit of Risk in Public/Private Partnership. – Austria. [http://www.issai.org/media\(420,1033\)/ISSAI_5240_E.pdf](http://www.issai.org/media(420,1033)/ISSAI_5240_E.pdf) [žiūrėta 2011 09 02]

²⁶ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA-P-30-5-1, p. 12. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

a) **Sutartinė VPSP** taikoma, kuomet bendradarbiavimas vykdomas sutarčių pagrindu nestieigiant mišrios investicinį projektą įgyvendinančios bendrovės²⁷. Sutartinė VPSP forma lemia mažesnę nei institucinės VPSP formos formalizacijos lygį, kartu užtikrinamas aukštas partnerių tarpusavio prisitaikymo lygis, o bendrų resursų valdymas atitenka abiem pusėms²⁸. Savo ruožtu sutartinė VPSP skaidoma dar į smulkesnes formas:

- **Viešosios sutartys.** Viešaisiais pirkimais grindžiami VPSP projektai, kuriuose projekto išlaidos finansuojamos viešojo sektoriaus (užsakovo) biudžeto lėšomis²⁹, arba, kitaip tariant, privatus partneris yra gamintojas (paslaugos teikėjas), o valstybinė įstaiga – organizatorė, mokanti gamintojui³⁰, kurios mokėjimai sudaro pagrindinę privataus partnerio pajamų dalį.

- **Koncesijos.** Seniausias, dažniausiai praktikuojamas ir plačiausiai žinomas būdas įtraukti privatų finansavimą į viešojo sektoriaus paslaugų teikimą. Koncesija – tai specialios teisės, kuri kartais apibrėžiama kaip „išimtinė“³¹, suteikimas. Įmonei arba, kitaip tariant, koncesininkui perduodama atsakomybė už viešosios infrastruktūros objektų kūrimą, priežiūrą ir valdymą. Koncesija apima visą įgyvendinimo ciklą, todėl yra patrauklesnė privačiam investuotojui, kadangi jis gali tikėtis gauti kur kas didesnę pridėtinę vertę³². Koncesijos sutartis sudaroma 25 – 30 metų laikotarpiui, o kuriamo ir esamo turto nuosavybė gali priklausyti privačiam partneriui arba likti viešajam sektoriui. Pagrindinis paslaugos teikimo kaštų finansavimo šaltinis yra paslaugos gavėjų mokamas mokestis³³, o viešojo sektoriaus vaidmuo yra reguliuojamojo pobūdžio (nustatant galutinę viešųjų paslaugų kainą vartotojams, kompensuojant dalį privataus partnerio atlyginimo subsidijų forma)³⁴.

b) **Institucinė VPSP** taikoma, kuomet bendradarbiavimas vykdomas steigiant bendro kapitalo (privataus ir viešojo) bendrovę³⁵. Institucinė VPSP forma lemia aukštą formalizacijos ir prisitaikymo lygį, reikalauja iš abiejų partnerių didelių materialinių ir nematerialinių investicijų. Bendrų resursų

²⁷ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 55.

http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

²⁸ Dūda M. Teoriniai viešojo ir privataus sektorių partnerystės įgyvendinimo aspektai // Viešoji politika ir administravimas. – 2010, Nr. 33, p. 143. – ISSN 1648–2603

²⁹ Konferencijos medžiaga. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės perspektyvos Lietuvoje. – Vilnius: 2009 12 10. <http://www.3p.lt/konferencija> [žiūrėta 2011 08 16]

³⁰ Obrazcovas V. ir kt. Valstybės ir savivaldybių turto valdymas ir privatizavimas: teorija ir praktika. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2003. – ISBN 9955–563–35–4

³¹ Urbonavičius S. Koncesijos samprata ir teisinis reguliavimas // Socialiniu mokslu studijos. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010, Nr. 3(7), p. 263. – ISSN 2029–2236

³² C. Pollitt. et. al. New Public Management in Europe: Adaption and Alternatives. – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007, 71–89. . – ISBN 9780230006935

³³ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 16.

http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

³⁴ Skietrys E., Raipa A. Viešosios ir privačios partnerystės socialinio vertinimo teoriniai aspektai // Socialinis darbas. – 2009, Nr. 8 (1), p. 11. – ISSN 1648–4789

³⁵ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 56.

http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

valdymas atitenka naujai sukurtai įmonei³⁶. Galimas ir kitas institucinės VPSP formos variantas, kai nekuriama nauja įmonė, o privatus partneris investuoja į jau egzistuojančią viešojo sektoriaus įmonę³⁷.

Kaip nurodoma viešosios įstaigos „Centrinė projektų valdymo agentūra“ VPSP projektų vadove, Lietuvos teisinė bazė sudaro sąlygas VPSP projektuose taikyti *koncesijos suteikimo, investavimo sudarant vadžios ir privataus subjektų partnerystės sutartis* (toliau – VžPP) ir *mišraus kapitalo įmonių steigimo* formas³⁸.

Atsižvelgiant į Europos Komisijos sudarytą VPSP formų schemas traktavimą (žr. 3 pav.), Lietuvoje sutartinei VPSP formai galima priskirti:

- a) Koncesijos suteikimą, kai viešojo sektoriaus partneris suteikia privataus sektoriaus partneriui (koncesininkui) leidimą vykdyti ūkinę komercinę veiklą, susijusią su infrastruktūros objektų projektavimu, statyba, plėtra, atnaujinimu, pakeitimu, remontu, valdymu, naudojimu ir (ar) priežiūra, teikti viešąsias paslaugas, valdyti ir (ar) naudoti valstybės, savivaldybės turtą (tarp jų eksploatuoti gamtos išteklius), o koncesininkas pagal koncesijos sutartį prisiima visą ar didžiąją dalį su tokia veikla susijusios rizikos bei atitinkamas teises ir pareigas, ir jo atlyginimą už šią veiklą sudaro tik teisės užsiimti atitinkama veikla suteikimas ir pajamos iš tokios veiklos ar tokios teisės suteikimas ir pajamos iš tokios veiklos kartu su atlyginimu, mokamu koncesininkui suteikiančios institucijos, atsižvelgiant į jos prisiimtą riziką³⁹;
- b) VžPP, kai privatus partneris VžPP sutartyje nustatytais sąlygomis investuoja į viešojo partnerio funkcijoms priskirtas veiklos sritis ir šiai veiklai vykdyti reikalingą valstybės arba savivaldybės turtą ir vykdo tose srityse tam tikrą nustatytą veiklą, už kurią privačiam partneriui atlyginimą moka tik viešasis partneris⁴⁰.

Nors šiuo metu galiojantys Lietuvos teisės aktai nenustato institucinės VPSP sąvokos, tačiau tam tikrų nuostatų, reglamentuojančių valstybės turto investavimą į mišrias bendroves, galima rasti Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme⁴¹. Institucine VPSP galime laikyti mišraus kapitalo įmonių steigimą, kai konkrečiai veiklai vykdyti steigiamas mišraus kapitalo juridinis asmuo ir valstybės ar savivaldybių turtas yra investuojamas kaip viešojo sektoriaus įnašas į bendros įmonės kapitalą⁴².

³⁶ Dūda M. Teoriniai viešojo ir privataus sektorių partnerystės įgyvendinimo aspektai // Viešoji politika ir administravimas. – 2010, Nr. 33, p. 143. – ISSN 1648–2603

³⁷ Konferencijos medžiaga. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės perspektyvos Lietuvoje. – Vilnius: 2009 12 10. <http://www.3p.lt/konferencija> [žiūrėta 2011 08 16]

³⁸ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 55-56. http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

³⁹ Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 2003, Nr. 70–3163

⁴⁰ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 56. http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

⁴¹ Ten pat. p. 56

⁴² Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – 2002, Nr. 60–2412

Tarptautinė praktika rodo, jog teisingai įgyvendinti VPSP projektai turi daugybę privalumų. Kita vertus neįvertintos galimos partnerystės grėsmės ir netinkamas VPSP formos pasirinkimas projektus padaro finansiškai brangius. Toliau detaliau nagrinėsime VPSP privalumus ir trūkumus.

1.4. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės privalumai ir taikymo problemos

„Kaip rodo užsienio praktika, VPSP principu gerai parengti projektai, ilguoju periodu pasiteisina. Sumažinamos išlaidos ir pasiekama geresnė kokybė įgyvendinant infrastruktūrinius projektus. Ūkio Ministro visuomeninio konsultanto investicijų skatinimo klausimais Jagmino T. teigimu, Didžiojoje Britanijoje, kurioje jau yra įgyvendinta apie 900 VPSP projektų, buvo atlikta analizė, kuri įrodė, kad 73 proc. projektų, įgyvendinamų tradicinių viešųjų pirkimų būdu, vėluoja ir iki 70 proc. viršija pradines sąmatas. Tuo tarpu dauguma VPSP projektų įgyvendinami laiku ir neviršijant numatyto biudžeto.

Įvairios studijos rodo, kad taikant VPSP, sukuriama didesnė pridėtinė vertė, palyginti su tradiciniais viešaisiais pirkimais. Tačiau reikia turėti omenyje, kad VPSP yra gana sudėtingas pirkimų būdas, jis netinka visiems viešosios infrastruktūros ar paslaugų klausimams spręsti (netgi Didžiojoje Britanijoje 85 proc. visos infrastruktūros kuriama tradiciniu būdu). Netinkamai naudojant, ji gali duoti neigiamų rezultatų. Be to, naudojant VPSP, sukurta viešoji infrastruktūra gali kainuoti brangiau, nors beveik visada ši infrastruktūra būna aukštesnės kokybės⁴³.

Taigi, kalbėdami apie VPSP, turime identifikuoti šių partnerysčių teigiamas puses ir galimus pavojus bei grėsmes.

1.4.1. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės privalumai

VPSP laikoma vis svarbesniu veiksniu kiekvienos valstybės ekonomikoje. Tačiau kyla klausimas, kodėl VPSP projektus pasirenka viešasis sektorius ir kodėl ši partnerystė teisės aktuose bei valstybių praktikose nuolat plėtojama? Atsakymas į šį klausimą susijęs su VPSP teikiama nauda⁴⁴.

Savas E. nurodo tris pagrindinius VPSP privalumus:

- Pritraukiamos investicijos ir skatinama ūkio plėtra;
- Mažinamos naujos infrastruktūros sąnaudos ir jų poveikis gyventojams;

⁴³ VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė ir Europos sąjungos struktūrinių fondų naudojimas. – Vilnius: 2005, p. 16. <http://www.vpvi.lt/assets/Publikacijos/viesojo-ir-privataus-sektoriu-partneryste.pdf> [žiūrėta 2011 10 11]

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA-P-30-5-1, p. 10. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

- Iš pajamų, gaunamų įmonėms sumokėjus koncesijos mokesčius, pritraukiamas kapitalas kitiems projektams⁴⁵.

Daugelio valstybių patirtis parodė, kad viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas, kai visuomenei reikalingi projektai finansuojami privataus kapitalo ir yra tinkamai įgyvendinami, gali teikti didelę naudą valstybei. Vykdam VPSP, viešojo sektoriaus galimybės prasiplečia. Viešasis sektorius gali privataus sektoriaus lėšomis ir iniciatyva ne tik sukurti viešosioms paslaugoms teikti reikalingą turtą (pvz., pastatyti ar atnaujinti švietimo įstaigas), bet ir pavesti jam teikti su tuo turtu susijusias paslaugas (pvz., administruoti ir eksploatuoti švietimo įstaigų pastatus). Vis labiau populiarėjantys VPSP projektai ir juos įgyvendinus gaunama nauda, leidžia kalbėti apie įvairesnius tokio viešųjų paslaugų teikimo ir infrastruktūros kūrimo alternatyvos privalumus⁴⁶, kuriuos, autoriaus nuomone, tiksliausiai apibendrina ir įvardija Centrinės projektų valdymo agentūros parengtas VPSP projektų vadovas:

- ***Masto ekonomija.*** Dažnai viešasis sektorius, dėl lėšų trūkumo bei dėl viešųjų pirkimų ypatumų, perka statybos darbus dalimis, įrangą atskirai, paslaugas taip pat atskirai. VPSP atveju visa tai galima apjungti, tokiu būdu pagreitinti statybos procesą ir sumažinti jo kaštus.

- ***Viso ekonominio gyvavimo laikotarpio kaštų vertinimas.*** Turto ekonominio gyvavimo laikotarpiu laikomas periodas, per kurį objekto palaikymas yra ekonomiškai naudingesnis negu visiškas jo pakeitimas. VPSP projektas, kuris apima infrastruktūros eksploatavimo paslaugas, suteikia geras paskatas privačiam sektoriui optimizuoti viso laikotarpio kaštus, pavyzdžiui, gali daugiau investuoti į statybą, tačiau vėliau patirti žymiai mažesnius eksploatavimo kaštus.

- ***Privataus sektoriaus indėlis.*** Privataus sektoriaus dalyvavimas reiškia ne tik papildomų lėšų prieinamumą ir alternatyvius kapitalo šaltinius. Kartu jis gali įnešti į viešosios paslaugos teikimą profesines žinias, vadybos įgūdžius, inovacijas, didesnę efektyvumą ir rezultatyvumą, nes kai kuriais atvejais viešasis sektorius tvarkosi (valdo) blogiau. Taip yra ne todėl, kad valstybės tarnautojai yra efektyvia veikla nesuinteresuoti valdytojai, o todėl, kad viešojo sektoriaus teikiamos paslaugos yra monopolizuotos, susiformuoja monopolinė aplinka, neskatinanti efektyvumo ir viešųjų institucijų personalas visų pirma siekia stiprinti savo galią, didinti biudžetą, o ne rūpintis viešuoju interesu⁴⁷.

- ***Rezultatų tikrumas ir geresnės veiklos paskatos.*** Jos padidėja kaip užbaigimo terminų tikrumas (privatus partneris motyvuotas kuo greičiau užbaigti projektą, kad kaštai būtų kontroliuojami ir būtų pradėti mokėjimai) taip ir užbaigimo kaštų tikrumas (dėl sumos ir mokėjimų grafiko sutariama iki

⁴⁵ Savas E. S. Privatisation and Public-Private Partnerships. – New York: Chatam House Publishers, 2000. – ISBN 9781566430739

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA-P-30-5-1, p. 10. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

⁴⁷ Greene J. D. Public Administration in the New Century: A Concise Introduction. Wadsworth Publishing Company, 2004. – ISBN 9780534553432

statybos pradžios, tai apsaugo projektą nuo pabrangimo). Rizikos priskyrimas skatina privatų sektorių gerinti projekto valdymą ir veiklos organizavimą kiekviename įgyvendinamame projekte, todėl, kad su juo bus galutinai atsiskaityta tik tuo atveju, jeigu paslauga pradeda teikti laiku ir reikalaujamas paslaugos standartas yra užtikrinamas nuolat.

- ***Gerės rizikos paskirstymas.*** Esminis principas tas, kad rizika priskiriama tai pusei, kuri sugeba geriausiai ją valdyti už mažiausius kaštus. Didžiausia vertė už pinigus pasiekama, kai sutariama dėl optimalaus rizikos paskirstymo, o ne maksimalaus rizikos perdavimo. Anot Keymer G. C., visi turi daryti tai ką geriausiai išmano: verslas – teikia paslaugas, viešasis sektorius – kontroliuoja⁴⁸.

- ***Kapitalo investicijų transformavimas į mokėjimų už paslaugas srautą.*** Toks išlaidų tipo pakeitimas leidžia, pirma, įgyvendinti daugiau projektų turint ribotas viešojo kapitalo investicijų galimybes; o antra – skolintis „už balanso ribų“, nes, esant tinkamam rizikos pasidalinimui tarp partnerių, įsipareigojimai privačiam partneriui gali būti neįtraukiami į viešojo sektoriaus balansą, tokiu būdu nedidinama valstybės skola ir biudžeto deficitas.

- ***Papildomų pajamų generavimo galimybė.*** Privatus partneris gali rasti galimybių gauti pajamas iš trečiųjų šalių, tuo sumažindamas viešojo sektoriaus mokėtinas sumas. Papildomos pajamos gali būti generuojamos papildomai naudojant infrastruktūrą arba leidus partneriui disponuoti papildomu turtu.

- ***Sustiprintas viešasis valdymas.*** Perduodamas atsakomybę privačiam sektoriui, viešasis partneris veikia kaip reguliuojanti institucija, ir vietoje kasdieninės veiklos organizavimo gali koncentruotis į paslaugų planavimą ir veiklos stebėseną. Sudarant konkurenciją dėl viešųjų paslaugų teikimo, VPSP leidžia palyginti viešųjų paslaugų kaštus su rinkos standartais ir užtikrinti, kad bus pasiekta didžiausia vertė už pinigus⁴⁹, pavyzdžiui, sumažėjusios mokyklos administravimo išlaidos šildymui⁵⁰.

Labai svarbus teigiamas VPSP argumentas yra tas, jog tokio tipo partnerystės projektai yra patrauklūs tarptautinėse rinkose. Toks interesas kyla dėl trijų priežasčių:

- investuojama į infrastruktūrą, kuri yra pagrindinė ekonomikos augimo ir konkurencingumo prielaida, todėl infrastruktūros plėtros projektai visuomet bus viešojo sektoriaus prioritetas;
- didesnis išteklių panaudojimo efektyvumas, kuris ne vieną kartą buvo įrodytas perdavus tradiciškai teikiamas valstybės paslaugas privačiam sektoriui;

⁴⁸ Keymer G. C. Best Practice in Public Private Partnership // The Parliament Regional Review – Europe's and Financial Affairs Committee of the regions <http://www.docstoc.com/docs/2527899/Best-Practice-in-Public-Private-Partnerships> [žiūrėta 2011 09 08]

⁴⁹ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 12.

http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

⁵⁰ Skietrys E., Raipa A. Viešosios ir privačios partnerystės socialinio vertinimo teoriniai aspektai // Socialinis darbas. – 2009, Nr. 8 (1), p. 14. – ISSN 1648-4789

- komercinės vertės generavimas naudojant viešojo sektoriaus turtą, kai privačiam sektoriui suteikiamos teisės naudoti turtą plačiau, ieškant naujesnių būdų, negu tai darė viešasis sektorius⁵¹.

Tačiau būtina pabrėžti, jog VPSP negali būti laikoma neginčijamai teigiama viešųjų paslaugų teikimo ir infrastruktūros kūrimo alternatyva, kad neva valdydamas aktyvus ir užtikrinamas paslaugas privatus sektorius veikia geriau nei visuomeninis⁵². Be daugybės privalumų aptinkama ir nemažai šios partnerystės grėsmių bei trukumų.

1.4.2. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės trūkumai

Kadangi viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas pagrįstas ilgalaikėmis šalių sutartimis, ypač svarbu atkreipti dėmesį į trūkumus, kuriuos tokios sutartys gali sąlygoti, nes viešosios paslaugos teikimas privačiam asmeniui perleidžiamas dažniausiai keliems ateinantiems dešimtmečiams. Tinkamai neįvertinus su konkrečiu projektu susijusių trūkumų ir rizikų, valstybei ir jos gyventojams VPSP gali tapti ne naudos šaltiniu, bet ilgalaikėmis finansinėmis naštomis. Todėl ruošiantis vykdyti VPSP reikia įvertinti ir galimus trūkumus:

- **Ilgas pirkimo konkurso laikas**, kuris gali lemti didesnes viešojo sektoriaus išlaidas.
- **Patirties ir kompetencijos stoka VPSP projektuose**. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartis sudaranti ir vėliau jų vykdymą prižiūrinti viešojo projekto grupė gali turėti per mažai patirties ir kompetencijos VPSP srityje. Dėl netinkamai sudarytos VPSP sutarties ilgalaikės partnerystės gali įgyti ypatingai aukštą kainą, kurią bus priverstos mokėti net kelios sektorių atstovų, verslininkų ir piliečių kartos⁵³. Šią riziką galima būtų sumažinti samdant kompetentingus konsultantus, VPSP specialistus, kurie vadovautų pirkimui ar kreipiantis pagalbos į paramos organizacijas.
- **Didelė kaina už konsultacijas**. Viešojo sektoriaus išlaidos konsultacijoms (pvz., teisinėms arba finansinėms) rengiant VPSP projektus gali būti labai didelės. Todėl VPSP projekto neverta vykdyti, kai projekto vertė yra sąlygiškai nedidelė.
- **Nelanksčios sutartys**. Lankstumo paprastai trūksta, kai sutarties įgyvendinimo metu keičiasi veiklos reikalavimai ir tenka keisti sutarties nuostatas po jos pasirašymo.
- **Netinkamas rizikos perdavimas**, kai rizika perduodama VPSP projekto šaliai, kuri nesugeba jos efektyviai valdyti.
- **Nepakankamai detalios sutarčių nuostatų apsaugos požįūriu**. Ši problema atsiranda nepakankamai reglamentavus pagal VPSP teikiamų paslaugų kokybę, kainą ar paslaugų tęstinumą

⁵¹ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 13.

http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

⁵² Karlavičius L. V. ir kt. Viešoji ir privati partnerystė – naujas būdas pritraukti investicijas // Verslas: teorija ir praktika. – Vilnius: Technika, 2006, Nr. 1, p. 34. – ISSN 1648–0627

⁵³ Dūda M. Teoriniai viešojo ir privataus sektorių partnerystės įgyvendinimo aspektai // Viešoji politika ir administravimas. – 2010, Nr. 33, p. 148. – ISSN 1648–2603

garantuojančias nuostatas. Neįvertinus to privatus teikėjas gali griebtis vartotojų „atsisijojimo“ taktikos, t.y. sudaryti įvairius dirbtinius barjerus, kad paslaugomis negalėtų naudotis tos vartotojų grupės, kurias aptarnauti yra ekonomiškai nenaudinga arba atriboti kai kurias socialines grupes dėl jų socialinės padėties, siekiant, kad pagrindiniai klientai nepatirtų psichologinio ar kito diskomforto. Pavyzdžiui, mokyklų konkurencija dėl mokinio krepšelio, privačios mokyklos vengia priimti vaikus iš vargingesnių ar konfliktinių šeimų⁵⁴.

- **Galimi konkurencijos apribojimai sudarant VPSP sutartis.** Konkursų dėl VPSP sąlygos gali būti nepakankamai aiškios, detalios, ar diskriminuojančios nacionalinius bei tarptautinius investuotojus.

- **Galimas VPSP sutarčių vykdymo kontrolės nepakankamumas.** Viešajam sektoriui su privačiu sudarius VPSP sutartį, joje dažnai nepakankamai aptariama, kaip bus atliekama teikiamų paslaugų kuriamo produkto stebėseną, periodinės revizijos, finansinė veiklos kontrolė. Kadangi šiuo atveju kalbama apie privataus asmens stebėjimą ir kontrolę, problemiški yra viešojo sektoriaus subjektų, įskaitant ir nacionalines audito institucijas, įgaliojimų tai daryti (kompetencijos) klausimai.

- **Mažiau galimybių vertinti VPSP projekto naudą.** Sutartyje neaptarus, kokiais kriterijais vadovaujantis bus vertinamas įgyvendinamas VPSP projektas, negalėsime nustatyti, ar tokia viešųjų paslaugų teikimo ar infrastruktūros sukūrimo forma yra efektyvi⁵⁵.

VPSP projektai susilaukia nemažai kritikos, nes VPSP dalyviai nevienodai atskaitingi prieš visuomenę. Ypač tai pasakytina apie privatų sektorių, kuris iš prigimties nėra linkęs į skaidrumą, nepageidauja dalytis svarbia, su komercine veikla susijusia informacija motyvuodamas, jog kai kuri informacija sudaro komercinę paslaptį ir jos atskleidimas gali pakenkti konkurencinei padėčiai⁵⁶. Kartais VPSP priešinasi profesinės sąjungos, teigdamos, jog privataus kapitalo atėjimas į viešąjį sektorių didina nedarbą. Dažnai principingai yra priešinamasi privataus kapitalo, kurio pagrindinis tikslas yra pelnas, pasirodymui viešajame sektoriuje, nes jų požiūriu, pelno siekimo motyvas iškreipia viešojo sektoriaus, kaip viešojo intereso realizavimo srities, esmę⁵⁷. Žinoma, kritiką sustiprina nesėkmingi VPSP projektai, kurie įtakoja nepasitikėjimą tokiais partnerystės projektais. Neigiamų pavyzdžių taikant VPSP galima aptikti ir Lietuvoje, tokių kaip 2008 m. elektros energijos sektoriaus

⁵⁴ Dūda M. Teoriniai viešojo ir privataus sektorių partnerystės įgyvendinimo aspektai // Viešoji politika ir administravimas. – 2010, Nr. 33, p. 148. – ISSN 1648–2603

⁵⁵ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA–P–30–5–1, p. 16. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

⁵⁶ Rosenau, P. V. The Strengths and Weaknesses of Public–Private Policy Partnerships // American Behavioral Scientist. 1999, Vol. 43, No 1, p. 10–34.

⁵⁷ Gudelis D., Rozenbergaitė V. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės galimybės // Viešoji politika ir administravimas. – 2004, Nr. 8, p. 60. – ISSN 1648–2603

sujungimas į vieną bendrovę AB „LEO LT“⁵⁸. Šis sujungimas šalyje sukėlė daug diskusijų, visuomenės nepasitenkinimą ir protestų bangą, o Vyriausybė buvo apkaltinta korupcija. Galiausiai naujai suformuota Vyriausybė nusprendė likviduoti AB „LEO LT“, išmokant kompensacijas savininkams⁵⁹. Kitas neigiamas VPSP pavyzdys galėtų būti Kauno miesto savivaldybės švietimo įstaigų ūkio tvarkymo ir priežiūros koncesijos atvejis, kuris taip ir nebuvo įgyvendintas, bet už teisinę pagalbą ir konsultacijas savivaldybės biudžetas patyrė 260 tūkst. litų išlaidų⁶⁰.

Pagal pasaulinę praktiką galima teigti, jog galimus trūkumus įtakoja šie pagrindiniai veiksniai:

- Nepakankama šalies, kurioje vykdoma VPSP įstatyminė bazė;
- Silpni instituciniai viešojo sektoriaus gebėjimai ir nepakankama VPSP strategija;
- Nerealios pajamų ir sąnaudų prognozės;
- Finansinių ir ekonominių analizių trūkumas;
- Netinkamas rizikos pasidalijimas;
- Konkurencijos trūkumas;
- Visuomenės pasipriešinimas⁶¹.

Kad būtų galima išvengti minėtųjų veiksnių, kurie sąlygoja VPSP trūkumus, reikia pasimokyti iš kitų šalių praktikos, kuri atsirado taikant šias viešųjų paslaugų teikimo ir infrastruktūros kūrimo alternatyvas. Labai svarbu, taikant VPSP, atlikti sektoriaus analizę, kuri padėtų viešajam sektoriui identifikuoti trūkumus ir silpnybes, nustatyti sritis, kuriose efektyvumo didinimas turės didžiausią poveikį, apibrėžti norimą paslaugos lygį ir standartą, nustatyti galimybes įtraukti privačius partnerius į viešųjų paslaugų teikimą⁶².

1.5. Viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas užsienio švietimo sistemoje

Pasaulyje VPSP yra dažnai taikoma švietimo sektoriuje. Ji taikoma kuomet iškyla poreikis vykdyti brangius ir didelės apimties švietimo infrastruktūros projektus. VPSP švietime gali būti vykdoma įvairiausiomis sutarčių tarp viešojo ir privataus partnerio formomis, tačiau labiausiai

⁵⁸ Šutavičienė Ž. The concept of Public–Private partnership in Lithuania // Societal Studies. – 2011, Nr. 3(1), p. 204–205. – ISSN 2029–2236 ; Stasiukynas. A. Viešojo ir privataus sektorių dalyvavimo santykio elektros energetikoje modelis // Viešoji politika ir administravimas. – 2011, T. 10, Nr.2, p. 264–265. – ISSN 1648–2603

⁵⁹ Stasiukynas. A. Viešojo ir privataus sektorių dalyvavimo santykio elektros energetikoje modelis // Viešoji politika ir administravimas. – 2011, T. 10, Nr.2, p. 264–265. – ISSN 1648–2603

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA–P–30–5–1, p. 39. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

⁶¹ Konferencijos medžiaga. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės perspektyvos Lietuvoje. – Vilnius: 2009 12 10. <http://www.3p.lt/konferencija> [žiūrėta 2011 08 16]

⁶² VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 11. http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketis_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

paplitusi yra Statyti – Eksploatuoti – Perduoti (Build, Operate and Transfer, BOT) forma⁶³. Tai sutartys dėl objekto statybos bei jo eksploatavimo ir funkcionavimo užtikrinimo, kurių atveju privatus sektorius finansuoja objekto statybą, tačiau viešasis sektorius turi šį objektą savo nuosavybėje ir jį perima pasibaigus partnerystės sutarčiai⁶⁴. Užsienio valstybėse VPSP sutartys, kurios naudojamos švietimo infrastruktūros projektuose, turi keletą dažniausiai pasitaikančių formuluočių:

- Privatus partneris investuoja į švietimo įstaigos infrastruktūrą ir atlieka netiesiogiai su švietimo vykdymu susijusias paslaugas, tokias kaip pastatų priežiūra;
- Viešasis partneris išlaiko atsakomybę už pagrindinių paslaugų, tokių kaip mokymo užtikrinimas, vykdymą;
- Susitarimus tarp viešojo ir privataus partnerio reglamentuoja ilgalaikės sutartys, kurios dažniausiai sudaromos 25 – 30 metų laikotarpiui. Sutartyse nurodoma privataus partnerio atsakomybė ir veikla, bei standartai, kurių privatus partneris turi laikytis;
- Dažnai privatus investuotojas yra atsakingas ne tik už objekto statybą ar renovavimą ir eksploataciją, bet ir pagalbinio personalo (sargai, valytojos, ūkvedžiai ir kt.) paiešką ir įdarbinimą;
- Sutartiniai viešojo partnerio mokėjimai privačiam partneriui yra atliekami atsižvelgiant į privataus partnerio veiklos rezultatą ir jų atitikimą sutartyje numatytiems standartams⁶⁵.

Praktinės patirties įgyvendinant VPSP projektus švietimo sistemoje galime rasti tokiose ES šalyse kaip Jungtinė Karalystė, Vokietija, Airija, Olandija. Toliau apžvelgsime kai kurių iš jų patirtį.

Jungtinė Karalystė turi didžiausią VPSP projektų patirtį Europoje. Čia vykdoma programa „Statome mokyklas ateičiai“ (Building Schools for the Future) pritraukia privačius investuotojus į naujų mokyklų statybas. 2007 m. Vaikų, mokyklų ir šeimų departamentas (DCSF) su privačiomis kompanijomis pasirašė 115 VPSP sutarčių. Tuo tarpu Škotijos ir Velso vyriausybės pasirašė daugiau nei 20 su švietimo sektoriaus modernizavimu susijusių VPSP sutarčių⁶⁶.

Vienas iš didžiausių VPSP mokyklų projektas Vokietijoje buvo pradėtas vykdyti Ofenbacho rajone, kur 2004 m. buvo paskelbtas VPSP konkursas 100 mokyklų renovavimui ir ilgalaikiai priežiūrai, kuris rinkoje buvo sutiktas su dideliu susidomėjimu⁶⁷. Bendra projekto vertė daugiau nei 2693 mln. litų⁶⁸.

2005 m. rugsėjo mėnesį Airijos švietimo ir mokslo ministras oficialiai paskelbė planus, pagal

⁶³ LaRocqu N. Public–Private Partnerships in Basic Education: An International Review. – Berkshir: 2008, p. 59. – ISBN 978–0–86160–055–7 <http://www.cfbt.com/evidenceforeducation/pdf/PPP.pdf> [žiūrėta 2011 11 28]

⁶⁴ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 14. http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

⁶⁵ LaRocqu N. Public–Private Partnerships in Basic Education: An International Review. – Berkshir: 2008, p. 59. – ISBN 978–0–86160–055–7 <http://www.cfbt.com/evidenceforeducation/pdf/PPP.pdf> [žiūrėta 2011 11 28]

⁶⁶ Ten pat.

⁶⁷ Vilniaus miesto švietimo įstaigų rekonstrukcijos ir tolesnės priežiūros projektas – VPSP scenarijus <http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/svietimas/koncesija/Galutinestudija3.pdf> [žiūrėta 2011 11 29]

⁶⁸ LaRocqu N. Public–Private Partnerships in Basic Education: An International Review. – Berkshir: 2008, p. 59. – ISBN 978–0–86160–055–7 <http://www.cfbt.com/evidenceforeducation/pdf/PPP.pdf> [žiūrėta 2011 11 28]

vyriausybės parengtą VPSP programą, nuo 2006 iki 2009 m. įgyvendinti 23 naujų pradinių mokyklų ir 4 ikimokyklinių švietimo įstaigų plėtrą. Minėtame pranešime taip pat buvo nurodyta, jog šiam tikslui skiriama daugiau nei 880 mln. litų⁶⁹.

VPSP projektų švietimo sistemoje galime aptikti ir ne ES šalyse. Tokie projektai vykdomi ir Australijoje, Egipte, Kanadoje ar Japonijoje.

Mokyklų projektas Australijoje, Pietų Velse, susidėjo iš dviejų pagrindinių etapų. Pirmuoju etapu nuo 2002 m. ir 2005 m. privatus partneris suprojektavo ir pastatė devynias naujas valstybines mokyklas. Antrasis etapas sudarė tokių paslaugų kaip valymo, eksploatacinės priežiūros ir remonto, apsaugos, komunalinių paslaugų ir paslaugų, susijusių su pastatų, baldų, įrangos priežiūra, perdavimą privačiam partneriui iki 2032 m. Mainais už minėtų paslaugų vykdymą viešasis partneris kas mėnesį atliks mokėjimus privačiam partneriui. Pasibaigus sutarties laikotarpiui minėtų paslaugų teikimas pereis į viešojo sektoriaus atsakomybę⁷⁰.

2006 m. Egipto vyriausybė ėmėsi VPSP projektų švietimo sektoriuje, kuriuose dalyvavo 300 mokyklų iš 23 Egipto gubernijų. Vyriausybė pritraukė privačius partnerius, kurie finansavo ir vykdė mokyklų statybas. Pagal ilgalaikes sutartis viešasis partneris perdavė ne su švietimu susijusių paslaugų vykdymą privačiam partneriui ir už tai įsipareigojo atlikti periodinius mokėjimus⁷¹.

1.6. Lietuvos mokyklų būklės vertinimas

2010 – 2011 mokslo metais, 1399 įvairių tipų Lietuvos mokyklose mokėsi apie 465 tūkst. moksleivių, dirbo apie 42 tūkst. pedagogų ir iki 30 tūkst. nepedagoginių darbuotojų⁷². Kitaip tariant, kiekvieną darbo dieną į mokyklas ateina ir jų pastatuose didžiąją dienos dalį praleidžia apie pusę milijono žmonių⁷³ arba apie 15,5 procentų visų Lietuvos gyventojų⁷⁴. Todėl svarbu mokyklose užtikrinti būtinas sanitarines ir higienines sąlygas mokiniams mokytis, o pedagogams bei kitiems darbuotojams dirbti⁷⁵.

Nuo mokyklų pastatų būklės taip pat priklauso ar racionaliai bus panaudojamos valstybės ir savivaldybių švietimui skiriamos lėšos. Jei pastatų sienos neapšiltintos, langai nesandarūs, o

⁶⁹ Vilniaus miesto švietimo įstaigų rekonstrukcijos ir tolesnės priežiūros projektas – VPSP scenarijus <http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/svietimas/koncesija/Galutinestudija3.pdf> [žiūrėta 2011 11 29]

⁷⁰ LaRocqu N. Public–Private Partnerships in Basic Education: An International Review. – Berkshir: 2008, p. 59. – ISBN 978–0–86160–055–7 <http://www.cfbt.com/evidenceforeducation/pdf/PPP.pdf> [žiūrėta 2011 11 28]

⁷¹ Ten pat.

⁷² ITC Švietimo valdymo informacinė sistema <http://www.svis.smm.lt/naujas/> [žiūrėta 2011 10 02]

⁷³ Kalvaitis A. Bendrojo lavinimo mokyklų mokinių mokymosi sąlygos: mokyklų pastatai // Švietimo problemos analizė. – Vilnius: Aušra, 2009, Nr. 1 (29), p. 1. – ISSN 1822–4156

⁷⁴ Lietuvos statistikos departamentas yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Gyventojų skaičius savivaldybėse pagal nurodytas amžiaus grupes. http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Gyv_skaicius_sav_pagal_amziaus_grupes_110701.xls [žiūrėta 2011 10 16]

⁷⁵ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas dėl Lietuvos higienos normos 21:2011 "Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai" patvirtinimo // Valstybės žinios. – Vilnius, 2011, Nr. Nr. 103–4858

vandentiekio sistemos susidėvėjusios, savivaldybės ir valstybė bus priverstos didžiąją švietimui skirtų lėšų dalį panaudoti ne pedagogų ir kitų mokyklos darbuotojų atlyginimams kelti, ne mokyklų materialinei bazei turtinti, o išlaikyti nerenovuotus mokyklų pastatus, nors tuose pastatuose vis tiek bus sunku ar net neįmanoma užtikrinti deramas mokymosi ir darbo sąlygas⁷⁶.

Nuo 2002 m. Lietuvoje palaipsniui pradėta vykdyti švietimo įstaigų pastatų atnaujinimo politika:

- Švietimo ir mokslo ministerija, įgyvendindama Mokyklų tobulinimo programą (2002 – 2006 m.) kiekvienai savivaldybei skyrė lėšų atnaujinti po vieną pagrindinės mokyklos pastatą, ir iš viso šalyje buvo atnaujintos 63 švietimo įstaigos.
- Valstybės švietimo strategijos 2003 – 2012 m. nuostatomis numatyta sudaryti ir įgyvendinti nacionalinį mokyklų atnaujinimo planą. Per dešimtmetį planuota atnaujinti 80 procentų šalies mokyklų. Deja, Vilniaus miesto savivaldybės Investicinių projektų skyriaus vedėjos Cibulskienės R. teigimu, statistika rodo, jog 2012 metais vien Vilniaus miesto savivaldybėje yra atnaujinta, ar iš dalies atnaujinta, tik 50 iš 120 mieste esančių mokyklų.
- 2005 m. lapkričio 16 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 1230 „Dėl bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų rekonstravimo ir aprūpinimo mokymo priemonėmis 2006 – 2008 metų programos“. Ši programa vykdyta kiekvienoje savivaldybėje. Norėdama dalyvauti šioje programoje, savivaldybė turėjo priimti sprendimą iš savivaldybės biudžeto lėšų padengti 25 proc. numatomų rekonstravimo išlaidų⁷⁷.

2004 m. spalio 6 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK–1554 patvirtintos mokyklų tinklo pertvarkos metodinės rekomendacijos⁷⁸, kuriose nurodyta mokyklų pastatų būklės vertinimo metodika, mokyklų pastatai suskirstyti į keturias grupes:

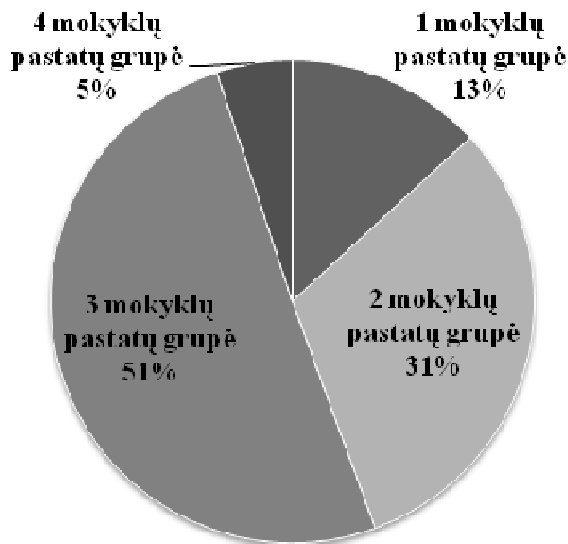
- 1 mokyklų pastatų grupė (atnaujintos mokyklos);
- 2 mokyklų pastatų grupė (nors vienai mokyklos pastato daliai reikia paprasto remonto);
- 3 mokyklų pastatų grupė (nors vienai mokyklos pastato daliai, išskyrus pastato pamatus, reikia kapitalinio remonto);
- 4 mokyklų pastatų grupė (mokyklos pastato pamatams reikia kapitalinio remonto).

Savivaldybių administracijų tarnybų specialistų atlikta analizė parodė, kad maždaug pusei šalies bendrojo lavinimo mokyklų pastatų reikia kapitalinio remonto (žr. 4 pav.).

⁷⁶ Kalvaitis A. Bendrojo lavinimo mokyklų mokinių mokymosi sąlygos: mokyklų pastatai // Švietimo problemos analizė. – Vilnius: Aušra, 2009, Nr. 1 (29), p. 1. – ISSN 1822–4156

⁷⁷ Ten pat. p. 2

⁷⁸ Švietimo ir mokslo ministerijos leidinys. Mokyklų tinklo pertvarkos metodinės rekomendacijos. – Vilnius: Homo Liber, 2004, p. 2. – ISBN 9955449772

Šaltinis: Švietimo ir mokslo ministerija, 2009, p. 4

4 pav. Lietuvos mokyklų pastatų būklės vertinimo grupės

Pakankamomis mokymosi sąlygomis galima laikyti padėtį, kai mokyklos pastatas priskiriamas bent antrajai mokyklų pastatų grupei. Vadinasi, trečiai ir ketvirtai pastatų grupei priskiriamose mokyklose 2009 m. mokėsi maždaug pusė visų Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų mokinių⁷⁹.

Vienos mokyklos renovacija vidutiniškai kainuoja nuo 1 iki 5 mln. litų⁸⁰. Atsižvelgiant į blogą Lietuvos mokyklų būklę, visų mokyklų renovacija valdžios institucijoms kainuotų didžiulius pinigus. Pastaruoju metu aiškėja, jog vykstant aktyviai urbanizacijai, kai kuriuose Lietuvos rajonuose nebepakanka ir esamų mokyklų tinklo, todėl viešasis sektorius priverstas ieškoti kitų alternatyvų, kaip nenaudojant savo biudžeto lėšų renovuoti senas ir pastatyti naujas mokyklas. Pastaruoju metu ja tampa VPSP.

1.7. Viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas Lietuvos švietimo sistemoje

VPSP Lietuvos švietimo sistemoje pradžia galėtų būti laikyti 2004 m., kai Kauno miesto savivaldybė nusprendė vykdyti švietimo įstaigų ūkio tvarkymą ir priežiūrą koncesijos forma. Tačiau šis bendradarbiavimas buvo nesėkmingas.

Kauno miesto savivaldybė atsižvelgė į tai, kad didelė dalis švietimo įstaigų nebeatitinka nustatytų Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bei ikimokyklinių ugdymo įstaigų higienos normų

⁷⁹ Kalvaitis A. Bendrojo lavinimo mokyklų mokinių mokymosi sąlygos: mokyklų pastatai // Švietimo problemos analizė. – Vilnius: Aušra, 2009, Nr. 1 (29), p. 4. – ISSN 1822–4156

⁸⁰ Saviska A. Sostinės mokyklos – už viešąją privačiąją partnerystę <http://www.savvin.eu/apie-mus/straipsniai-ir-publikacijos/sostines-mokyklos-%E2%80%93-uz-viesaja-privacia-partneryste/> [žiūrėta 2012 01 10]

reikalavimų ir dėl nerenovuotų įstaigų neracionaliai naudojami energetiniai išteklių. Kadangi miesto biudžetas neturėjo šioms problemoms sutvarkyti reikalingų pinigų, Kauno miesto savivaldybės taryba 2004 m. priėmė sprendimą Nr. T-678, kuriuo pritarė Kauno miesto savivaldybės švietimo įstaigų ūkio tvarkymo ir priežiūros koncesijos (dėl 190 Kauno miesto švietimo įstaigų) suteikimui konkurso skelbimo⁸¹. Tačiau po metų Kauno miesto savivaldybės taryba priėmė sprendimą koncesijos konkursą nutraukti⁸². Šį sprendimą inicijavę Kauno miesto savivaldybės tarybos nariai pareiškė, kad iki projekto inicijavimo nebuvo tiksliai apskaičiuota, kiek lėšų reikia miesto mokykloms renovuoti, o koncesijos projekte yra numatyti milžiniški savivaldybės finansiniai įsipareigojimai, galintys įklampinti Kauną į milijardines skolas⁸³.

Šis projektas nuo jo inicijavimo iki pabaigos truko beveik trejus metus, o už teisinę pagalbą ir konsultacijas dėl šios koncesijos Kauno miesto savivaldybės administracija privačiai advokatų kontorai sumokėjo 260 tūkst. litų⁸⁴.

Beveik visos Vilniaus švietimo įstaigos statytos 1960 – 1980 metais, tačiau daugumoje jų nuo to laiko nėra vykdytų esminių rekonstrukcijos ar remonto darbų. Daugumos įstaigų patalpos neatitinka higienos normų nustatytų reikalavimų. Didžiąjai daliai švietimo įstaigų reikia skubių renovacijų, kurios reikalauja didelių investicijų. Atsižvelgiant į šią situaciją, VPSP buvo pasiūlyta kaip viena iš alternatyvių Vilniaus miesto švietimo įstaigų renovacijos finansavimo šaltinių. 2005 m. vasarą inicijuotas Galimybių studijos dėl Vilniaus miesto švietimo įstaigų rekonstrukcijos ir tolesnės priežiūros VPSP būdu rengimas. Minėtas projektas turėjo apimti pilną švietimo įstaigų infrastruktūros (pastatų ir teritorijos) renovaciją, bei pastatų ir ūkio priežiūrą 30 metų laikotarpiu. Buvo planuojama, jog projektas apims 15 Vilniaus miesto švietimo įstaigų – 14 mokyklų ir 1 darželį, o sėkmingai įgyvendinus „pilotinį“ VPSP projektą, savivaldybė turės galimybę pasinaudoti jo rezultatais, planuodama ir įgyvendindama kitų švietimo įstaigų infrastruktūros rekonstrukcijas ateityje⁸⁵. 2009 m. tuometinis Vilniaus miesto meras Navickas V. įvertino, kad VPSP atveju metiniai mokėjimai privačiam partneriui bus pakankamai dideli, todėl padėdė Vilniaus miesto savivaldybei priklausančiai įmonei, Vilniaus vystymo kompanija, pačiai įgyvendinti objektų renovaciją. Kadangi Vilniaus vystymo kompanija įgyvendina projektus tik gaudama Vilniaus miesto savivaldybės finansavimą, todėl už gautas lėšas užteko paruošti tik kelių įstaigų renovacijos techninius projektus. Atsižvelgiant į

⁸¹ Kauno miesto savivaldybės taryba. Sprendimas dėl pritarimo koncesijos tvarkyti ir prižiūrėti Kauno miesto savivaldybės švietimo įstaigų ūkį suteikimui. – Kaunas: 2004 12 23, Nr. T-678

⁸² Kauno miesto savivaldybės taryba. Sprendimas dėl Kauno miesto savivaldybės tarybos 2004 m. gruodžio 23 d. sprendimo Nr. T-678 Dėl pritarimo koncesijos tvarkyti ir prižiūrėti Kauno miesto savivaldybės švietimo įstaigų ūkį suteikimui pakeitimo. – Kaunas: 2005 12 22, Nr. T-678

⁸³ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA-P-30-5-1, p. 27. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

⁸⁴ Ten pat. p. 28

⁸⁵ Teisės konsultantų ir Lietuvos bei užsienio ekspertų konsorciumas. Vilniaus miesto švietimo įstaigų rekonstrukcijos ir tolesnės priežiūros projektas – Informacinis memorandumas. – Vilnius: 2006, p. 10

tuometinę sunkią ekonominę situaciją, švietimo įstaigų renovacijos projektas buvo laikinai sustabdytas, tačiau šiuo metu vėl rengiamasi jį įgyvendinti.

Pirmas realiai įgyvendintas VPSP projektas Lietuvos švietimo sistemoje yra 2010 metais Vilniaus miesto savivaldybės ir privačios kompanijos pasirašyta sutartis dėl Vilniaus Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo. Minėtas projektas pirmą kartą Lietuvos istorijoje įgyvendinamas taikant sutartinę VPSP formą – sudarant valdžios ir privataus subjektų partnerystės (VžPP) sutartį. Šis VPSP projektas susilaukė įvairiausių vertinimų. Kadangi jo pavyzdžiu yra planuojama vykdyti ir kitus VPSP projektus švietimo sistemoje⁸⁶, jį verta detaliau išanalizuoti.

⁸⁶ Dauguvietytė I. Pradedama pirmąjį viešosios ir privačios partnerystės projektą // Verslo žinios. – Vilnius: 2010, Nr. 138, p. 14.– ISSN 1392–2807

2. VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS VILNIAUS BALSIO MOKYKLOJE ATVEJIS

Šioje darbo dalyje remdamiesi Vilniaus Balsių mokyklos VPSP projekto (toliau Balsių mokyklos projektas) įgyvendinimo eiga apžvelgsime projekto chronologiją, identifikuosime ugdymo problemas, dėl kurių įgyvendinamas Balsių mokyklos projektas, o remdamiesi tarp privataus ir viešojo partnerių pasirašyta Vilniaus Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo sutartimi (toliau Sutartis), apžvelgsime pagrindines Sutarties nuostatas ir pateiksime, autoriaus nuomone, tobulintinas Balsių mokyklos projekto vietas. Skyriaus pabaigoje atliksime Balsių mokyklos projekto alternatyvų analizę.

2.1. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės identifikavimas ir rengimas

Situacijos analizė geografiniu ir demografiniu aspektu dažniausiai apima didelę dalį VPSP projektui reikalingos informacijos. Ji apibrėžia paslaugos teikimo – aptarnavimo teritoriją ir galimą tos paslaugos gavėjų skaičių bei jų kitimo ilgalaikes prognozes⁸⁷. Tokios analizės padeda identifikuoti esamų problemų sprendimo galimybę VPSP būdu, bei pasirinkti tinkamą partnerystės formą. Toliau apžvelgsime kaip buvo identifikuotos problemos ir kiek laiko prireikė Balsių mokyklos projekto įgyvendinimui.

Vilniaus Verkių seniūnijai priklauso 14 mikrorajonų, kurių teritorija apima – 56 kvadratinis kilometrus. Gyventojų tankumas apie 551 gyventoją tenkantį vienam kvadratiniam kilometrui. 2006 m. Statistikos departamento duomenimis, Verkių seniūnijoje gyveno 30856 gyventojai, iš jų 6316 gyventojų buvo 0 – 15 metų amžiaus. Šioje teritorijoje buvo dvi mokyklos: Vilniaus Jeruzalės ir Vilniaus Baltupių vidurinės mokyklos, kuriose pamokos buvo organizuojamos dvejomis pamainomis. Jeruzalės ir Baltupių vidurinių mokyklų aptarnaujama teritorija buvo labai didelė, mokyklos yra šios teritorijos pakraštyje ir nuo tolimiausių jos teritorijos vietų nutolusios apie 10 kilometrų⁸⁸.

Balsiai yra Vilniaus miesto mikrorajonas, esantis šiaurinėje miesto dalyje, Verkių seniūnijoje. Balsių mikrorajonas sparčiai plečiasi, sodų bendrijose vyksta aktyvi gyvenamųjų namų statyba, nuolat didėja ikimokyklinio bei mokyklinio amžiaus vaikų skaičius. Apie 90 procentų gyventojų Balsių

⁸⁷ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009 p. 15.

http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

⁸⁸ Sutartis dėl Vilniaus miesto Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo. – Vilnius: 2010, Nr. 1–1582. <http://www.vilnius.lt/vaktai2011/Defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30184288> [žiūrėta 2012 07 16]

mikrorajone gyvena nuolat. Manoma, kad Balsių mikrorajone, sodų bendrijose ir Naujųjų Verkių gyvenvietėje gyventojų skaičius artimiausiu metu viršys 10000 gyventojų⁸⁹.

Balsių mikrorajonui taip pat priklauso senosios gyvenvietės ir kaimai, kurie nuo 1932 m. turi savo mokyklą. Senoji mokykla neatitinka šiuolaikinių sanitarinių ir higienos reikalavimų (nėra vandentiekio, lauko tualetas, anglimis kūrenama katilinė). 2010 m. visos artimiausios švietimo įstaigos 15 kilometrų atstumu buvo perpildytos⁹⁰.

Atsižvelgiant į minėtą Vilniaus Verkių seniūnijos situaciją, buvo aiškiai matomos šios ugdymo problemos:

1. Dvi Verkių seniūnijos mokyklos nepajėgia kokybiškai aptarnauti teritorijoje gyvenančių mokinių, jos perpildytos;
2. Dvi Verkių seniūnijos mokyklos yra toli nuo sparčiai augančių gyventojų skaičiaus prasme mikrorajonų, dėl ko daug mokinių pagal teisės aktų reikalavimus privalo būti pavėžėti iki mokyklos⁹¹.

Atsižvelgiant į aukščiau išvardintas ugdymo problemas, akivaizdu, jog tuo metu Vilniaus miesto savivaldybė neužtikrino Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme 28 straipsnio 6 dalimi jai nustatytų funkcijų „Savivaldybė privalo turėti pakankamą pradinio, pagrindinio, vidurinio ir neformaliojo švietimo programų teikėjų tinklą, užtikrinanti asmenų ugdymąsi ir jų teisę mokytis valstybine kalba, bei pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai teikiančių įstaigų tinklą“⁹².

Susidurdama su Verkių seniūnijoje esančiomis ugdymo problemomis, 2002 metais Balsių bendruomenė pirmą kartą kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybę prašydama Balsiuose pastatyti naują mokyklą⁹³. Atsižvelgdama į Konstitucijos ir įstatymų priskirtą savarankišką funkciją – organizuoti vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų bendrąjį lavinimą ir įvertindama mokyklos stygių Verkių seniūnijoje, bei turėdama pakankamai ribotą finansinį biudžetą, Vilniaus miesto savivaldybės taryba nusprendė pastatyti mokyklą ir vykdyti jos tolimesnę ilgalaikę priežiūrą panaudojant VPSP modelį.

Tuo metu buvo nuspręsta pastatyti mokyklą privačiomis lėšomis ir perduoti jos tolimesnę priežiūrą privačiam investuotojui. Buvo teigiama, jog VPSP būdu bus ne tik išsprendžiamas infrastruktūros objekto trūkumas, bet ir įgyvendinama pagrindinė VPSP projektų sąlyga – kokybiškas ir prieinamas viešųjų paslaugų teikimas. Buvo manoma, jog VPSP padės pasiekti pagrindinį tikslą – Pagerinti Verkių seniūnijos moksleivių ugdymo kokybę, sudarant sąlygas lankyti mokyklą optimaliu

⁸⁹ Sutartis dėl Vilniaus miesto Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo. – Vilnius: 2010, Nr. 1–1582. <http://www.vilnius.lt/vaktai2011/Defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30184288> [žiūrėta 2012 07 16]

⁹⁰ Ten pat.

⁹¹ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009 p. 17.

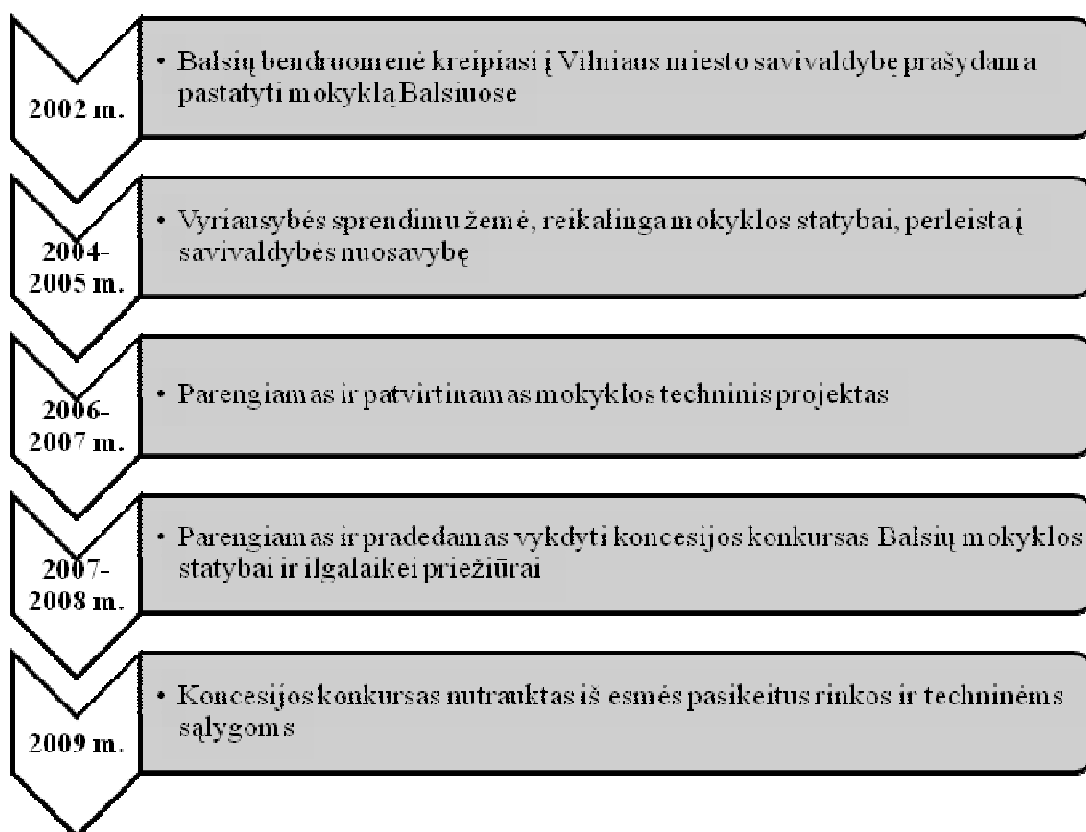
http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

⁹² Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 1991, Nr. Nr. 23–593

⁹³ Cibulskienė R. Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo projektas [Asmeninės autorės medžiaga]

atstumu, ugdymą organizuojant viena pamaina⁹⁴. Be to, VPSP savivaldybei leistų investuoti į viešąją infrastruktūrą bei pagerinti viešųjų paslaugų kokybę neturint pradinių investicijų sumos ir nedidinant savivaldybės biudžeto deficito.

Balsių bendruomenės prašymas buvo išgirstas, tačiau 2002 m. prasidėjęs ilgas Balsių mokyklos projekto rengimo procesas nedavė realios naudos ir galiausiai, praėjus septyniems metams nuo pirmo Balsių bendruomenės kreipimosi į Vilniaus miesto savivaldybę, pasikeitus rinkos ir techninėms sąlygoms 2009 m. Balsių mokyklos projektas buvo sustabdytas (žr. 5 pav.).

Šaltinis: Cibulskienė R., 2010

5 pav. Balsių mokyklos projekto istorija

Autoriaus nuomone, tai kad šiuo metu Balsiuose pastatyta nauja mokykla, didžiausią vaidmenį atliko Balsių bendruomenės iniciatyvos. Nuo 2002 m. Balsių bendruomenė nuolat kreipdavosi dėl naujos mokyklos statybos poreikio į Vilniaus miesto savivaldybę ir sekė savivaldybės veiksmų eigą šiuo klausimu. Kuomet 2009 m. pradžioje buvo nutrauktas koncesijos konkursas Balsių mokyklos

⁹⁴ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 18.
http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

statybai ir ilgalaikiai priežiūrai, Balsių bendruomenės iniciatyvos dėka buvo parengtas kalendorinis veiksnių planas, numatantis Balsių bendruomenės atstovų ir savivaldybės administracijos darbuotojų susitikimus, kuriuose buvo sprendžiami su Balsių mokyklos projektu susiję klausimai. Galiausiai Balsių bendruomenė gavo savivaldybės tarybos pažadą, jog 2009 m. rugsėjo mėnesį mokyklos statybos darbai bus pradėti, o mokyklos atidarymas numatomas 2010 m. rugsėjo mėnesį. 2009 m. balandžio mėnesį buvo paskelbtas naujas viešasis mokyklos statybos darbų pirkimo konkursas. Dėl netinkamų konkurso sąlygų, kurios galėtų įtakoti nesėkmingą jo baigtį, Balsių bendruomenė reiškė pastabas. Galiausiai savivaldybei negavus nei vieno pasiūlymo konkursas buvo nutrauktas. Nesulaukusi pažadėtos mokyklos statybų pradžios, Balsių bendruomenė raštiškai kreipėsi į tuometinius Vilniaus miesto merą ir vicemerą, Lietuvos Respublikos premjerą ir vaiko teisių kontrolierę su prašymu imtis priemonių pažadams įgyvendinti⁹⁵.

2009 m. gruodžio mėnesį paskelbtas naujas viešasis Vilniaus miesto Balsių mokyklos statybos ir ūkio priežiūros vykdymo paslaugų pirkimas. Praėjus 6 mėnesiams nuo konkurso paskelbimo pradžios, 2010 m. birželio mėnesį, paskelbiamas mažiausią Balsių mokyklos projekto kainą pasiūlęs laimėtojas ir dar po mėnesio tarp viešojo ir privataus partnerio pasirašoma Vilniaus Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo sutartis⁹⁶ (žr. 1 lent.).

1 lentelė. Balsių mokyklos projekto įgyvendinimo chronologija

2009.04.01	Vilniaus miesto taryba priima rezoliuciją, jog sieks iki 2010 m. rugsėjo 1 d. pastatyti mokyklą Balsiuose
2009.04.29	Skelbiamas viešasis mokyklos statybos darbų pirkimo konkursas
2009.06.16	Konkursas nutraukiamas dėl negauto nei vieno pasiūlymo dalyvauti mokyklos statybos darbų pirkimo konkurse
2009.06.30	Vilniaus miesto savivaldybės viešųjų pirkimų komisijos posėdyje nutariama rengti pirkimo dokumentus neskelbiamoms deryboms
2009.07.14	Vilniaus miesto savivaldybės viešųjų pirkimų komisija patvirtina neskelbiamų derybų sąlygas, tačiau procedūros nutrūksta

1 lentelės tęsinys kitame puslapyje

⁹⁵ Balsių bendruomenės raštas dėl Balsių mokyklos projekto vilkinimo. – Vilnius, 2009.

<http://www.balsiai.eu/upl/files/Rastas%20savivaldybei%202009%2009%2010.pdf> [žiūrėta 2012 07 28]

⁹⁶ Putrimas S. Balsių mokykla – pirmasis realiai įgyvendintas PPP (VPSP) Lietuvoje. – Vilnius, 2010 [Asmeninė autoriaus medžiaga]

2009 rugpjūtis	Vilniaus miesto savivaldybės finansų departamentas gauna pavedimą kuo skubiau rengti sąlygas ir skelbti konkursą Balsių mokyklos statybai VPSP būdu
2009.10.27	Savivaldybė pasirašo sutartį su advokatų kontora dėl teisinių paslaugų teikimo
2009.12.09	Skelbiamas viešasis pirkimas dėl Balsių mokyklos statybos ir ūkio priežiūros vykdymo paslaugų pirkimo panaudojant VPSP modelį
2010.01.20	Tolimesniam derybų etapui atrinkami 4 dalyviai praėję kvalifikacinę atranką
2010.01.21	Deryboms atrinktiems dalyviams pateikiama: sutarties projektas; parengtas mokyklos techninis projektas; reikalavimai ūkio priežiūrai ir administravimui
2010.03.02	Dalyviai pateikia savo sutarties variantus ir bazinio mokesčio dydį
2010.04.16	Dalyviai dalyvauja derybose, kiekvienam dalyviui skiriama po 20 minučių
2010.05.06	Savivaldybė pateikia galutinį sutarties variantą ir kviečia pateikti galutinius pasiūlymus pagal pateiktą sutarties variantą
2010.06.01	Paskelbiamas viešojo pirkimo nugalėtojas – UAB Merko statyba ir ELL Kinnisvara AS konsorciumas
2010.07.13	Pasirašoma VPSP sutartis dėl Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo
2010.07 – 2011.09	Balsių mokyklos statybos etapas
2011.09.01	Naujos mokyklos atidarymas

Šaltinis: adaptuota pagal Cibulskienė R., 2010 ir Putrimas S., 2010

Vilniaus miesto tarybos pažadas, jog nauja Balsių mokykla pradės veikti nuo 2010 m. rugsėjo mėnesio įgyvendintas nebuvo, ji duris atvėrė tik 2011 m. rugsėjo 1 dieną. Autoriaus nuomone, pagrindinės priežastys, kurios įtakojo termino nusikėlimą yra maža patirtis vykdant VPSP projektus, nes VPSP projektus rengia specialistai, o sprendimus priima politikai, kurie dažnai atvejais nežino net pagrindinių VPSP projektų principų, bei ilgas pirkimo konkurso laikas, kuris būdingas VPSP projektuose. Balsių mokyklos projekte, dėl netinkamai nustatytų terminų ir vėlavimų, bei neapgalvotų pažadų nukentėjo ir konkursą laimėjęs privatus partneris. Jis teigia, jog nepaisant faktų, kad galutinis VPSP sutarties pasirašymas vėlavo 4 mėnesius, statyboms vietoje technologiškai normalaus termino –

18 mėnesių liko tik 14 mėnesių, kas statybą brangino daugiau nei 10 procentų ir tai savo sąskaita turėjo apmokėti privatus partneris⁹⁷.

Balsių mokyklos projektu sprendžiama problema nėra trumpalaikė, nes remiantis statistika tikslinių paslaugos gavėjų grupių apimties kitimas Verkių seniūnijoje tendencingai linkęs didėti. Balsių mokyklos projekto atveju, viešųjų paslaugų vartotojai už paslaugas tiesiogiai nemokės, nes bendrasis lavinimas Lietuvoje yra nemokamas. Privataus partnerio atlygis priklausys ne nuo paslaugų gavėjų paklausos, o nuo infrastruktūros pobūdžio – statybų apimties, paskirties, įrengimo, priežiūros ir remonto išlaidų⁹⁸. Atsižvelgiant į tai, Balsių mokyklos projektui buvos pasirinkta VžPP, kaip labiausiai projekto esmę atitinkanti forma. Autoriaus nuomone, buvo tinkamai pasirinkta VPSP forma, nes koncesijos atveju, privataus partnerio (koncesininko) pajamos priklausytų nuo paslaugų gavėjų mokamų mokesčių, kurių Balsių mokyklos projekto atveju būti negali.

2.2. Vilniaus Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo sutartis

Yra du pagrindiniai kriterijai, kurie nulemia VPSP priimtinumą ir sutarties pasirašymą tarp projekto partnerių:

- Viešojo sektoriaus finansinės galimybės savarankiškai įgyvendinti VPSP projektą;
- VPSP projektu pasiekama nauda už pinigus.

Didesnė nauda už pinigus yra pasiekama, kai yra 3 sudedamųjų – sąlyginai mažų kaštų, didelio efektyvumo ir kokybiškų rezultatų – balansas (žr. 6 pav.). Jos pagrindinis šaltinis – viso ekonominio gyvavimo laikotarpio kaštų sumažėjimas dėl statybos ir eksploatavimo etapų apjungimo ir perdavimo į vienas rankas, bei protingo rizikos pasidalinimo⁹⁹.

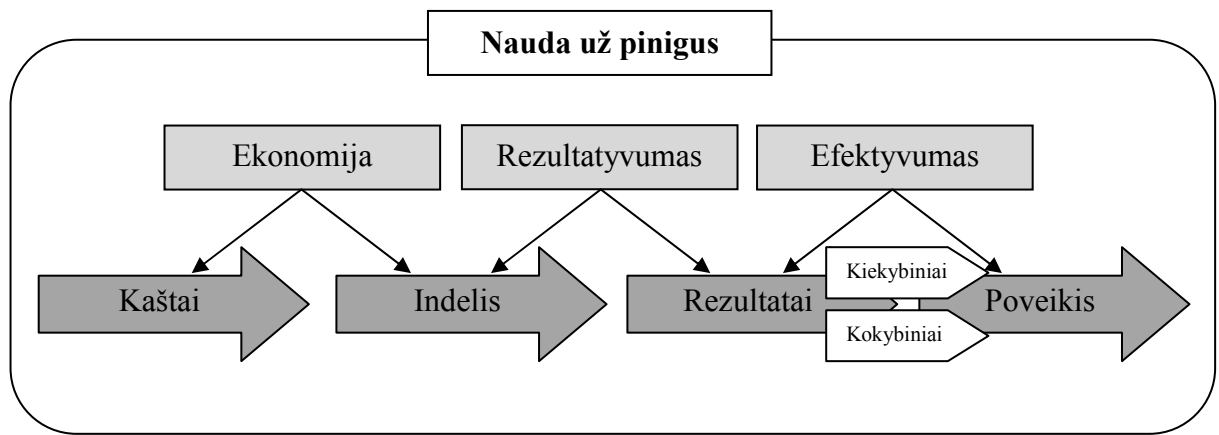
⁹⁷ Putrimas S. Balsių mokykla – pirmasis realiai įgyvendintas PPP (VPSP) Lietuvoje. – Vilnius, 2010 [Asmeninė autoriaus medžiaga]

⁹⁸ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 18.

http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

⁹⁹ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 29.

http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

Šaltinis: Centrinė projektų valdymo agentūra, 2010, p. 29

6 pav. Už pinigus gaunamos naudos VPSP projektuose dedamosios

Toliau darbe apibendrinsime pagrindines Balsių mokyklos projekto Sutarties nuostatas, bei identifikuosime, autoriaus nuomone, tobulintinas Sutarties sąlygas. Tokiu būdu nustatysime ar Balsių mokyklos projekte tenkinama didesnės naudos už pinigų sąlyga ir VžPP gaunama nauda yra adekvati viešojo partnerio patiriamoms išlaidoms.

Vilniaus miesto savivaldybės administracija, kaip užsakovas, ir jos įgaliota UAB „Vilniaus vystymo kompanija“, kaip Balsių mokyklos projekto vykdymo organizatorius, iš vienos pusės, UAB „Merko statyba“ ir E.L.L. Kinnisvara AS konsorciumas iš kitos, veikdami pagal VPSP modelį pasirašė VPSP Sutartį. Autorius išskirtų tokias pagrindines pasirašytos Sutarties nuostatas:

- Bendras Sutarties terminas – 25 metai (mokyklos statyba ir priežiūra). Sutarties galiojimo laikotarpiu nuosavybės teisė į naujai pastatytą nekilnojamąjį turtą priklauso privačiam partneriui;
- Statybos darbų terminas (iki kada mokykla turi būti baigta statyti) – 2011 m. rugsėjo 1 d. Statybos darbų finansavimas – privataus partnerio atsakomybė;
- Sutartimi privačiam partneriui pavedama:
 - pastatyti ir pilnai įrengti Balsių mokyklą (tame tarpe visą teritoriją), aprūpinti ją vadovėliais, bendrąja literatūra, visomis būtinomis ugdymo priemonėmis, kompiuteriais;
 - prižiūrėti jos ūkį, administruoti pastatą ir teritoriją;
 - mokėti mokesčius už naudojamus energetinius resursus;
 - mokėti žemės nuomos ir nekilnojamojo turto mokesčius;
 - pilnai apdrausti visą turtą ir savo civilinę atsakomybę;
- Atlygį privačiam investuotojui sudaro tik metiniai mokėjimai visu Sutarties laikotarpiu. Visas nenumatytas ar papildomas išlaidas privatus partneris padengia savo sąskaita.

- Pasibaigus Sutarčiai mokyklos nuosavybė be jokio papildomo mokėjimo pereina savivaldybei¹⁰⁰.

2.2.1. Rizikų paskirstymas

Privataus partnerio dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas ir kuriant viešąją infrastruktūrą nėra pakankamos didesnės naudos už pinigus užtikrinimo sąlygos. Toks rezultatas pasiekiamas tik teisingai padalinus rizikas. Rizika apibūdinama kaip pamatuojama tikimybė, kad tikrieji projekto rezultatai nenukryps nuo planuotų. Jei turima pakankamai istorinių ir statistinių duomenų, ši tikimybė gali būti kiekybiškai įvertinta¹⁰¹. Vykdydami VPSP viešojo ir privataus sektorių atstovai susiduria su įvairiomis rizikomis, todėl šalys, prieš pasirašydamos VPSP sutartis, privalo identifikuoti visas galimas projekto rizikas¹⁰².

Teisingas ir efektyvus rizikų pasidalinimas priklauso nuo abiejų partnerių ir jų sugebėjimų teisingai nustatyti, įvertinti, bei paskirstyti VPSP projekto rizikas toms šalims, kurios geriausiai jas sugeba suvaldyti¹⁰³.

Rizikas, su kuriomis gali susidurti viešojo ir privataus sektorių atstovai, galime suskirstyti į šias grupes:

- Išorinės arba globalinės, kitaip tariant, nevaldomos, nepriklausančios nuo abiejų sektorių galimybių ir gebėjimų (karai, ekonominės krizės, politiniai pokyčiai ir t.t.);
- Vidinės arba vietinės, kurias gali įtakoti ir valdyti vienas ar kitas partneris.

Vidinės rizikos pagal savo prigimtį taip pat dalinamos į dvi grupes:

- Komercinės, kurios yra būdingos privačiam sektoriui ir geriau jo valdomos;
- Teisinio reguliavimo ir politinės, kurios visuomet yra priskiriamos viešajam sektoriui (žr. 7 pav.)¹⁰⁴.

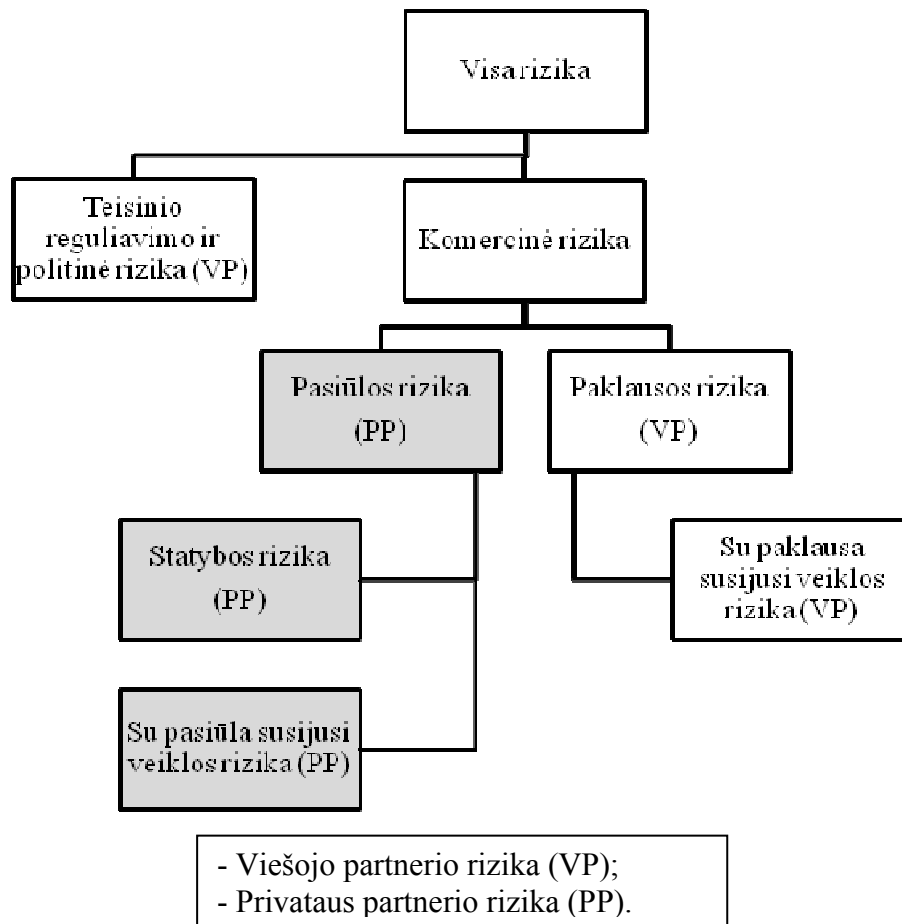
¹⁰⁰ Cibulskienė R. Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo projektas [Asmeninės autorės medžiaga]

¹⁰¹ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 31. http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

¹⁰² Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA-P-30-5-1, p. 25. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

¹⁰³ Ten pat.

¹⁰⁴ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 32. http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

Šaltinis: The Organisation for Economic Co-operation and Development, 2008

7 pav. Rizikų, pasitaikančių VPSP projektuose, tipai

Literatūroje galima rasti smulkesnių rizikos klasifikacijų. Europos Sąjungos statistikos tarnyba – Eurostat¹⁰⁵ ir Europos Parlamentas¹⁰⁶ išskyrė tokias pagrindines VPSP projektų rizikos kategorijas:

- **Statybos rizika** (angl. *Construction risk*), apimanti darbų reikiamu laiku atlikimą, susijusį su statybos, rekonstrukcijos arba remonto darbų terminų pasikeitimu, kuriuos sąlygoja pavėluotas statybos arba įrengimo darbų atlikimas, nurodytų standartų, techninių reikalavimų nesilaikymas, nenumatytų papildomų išlaidų atsiradimas ir išoriniai neigiami padariniai, kurie tampa kompensacijų mokėjimo trečiosioms šalims priežastimi¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Cordier J. New decision of Eurostat on deficit and debt Treatment of public-private partnerships. – Paris: 2004. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/04/18&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [žiūrėta 2011 07 16]

¹⁰⁶ Public – private partnership. Models and Trends in the European Union. – Brussel, 2006. http://www.eurosfair.prd.fr/7pc/doc/1265964211_ppp_briefing_note_en.pdf [žiūrėta 2011 09 02]

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA-P-30-5-1, p. 25. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

- **Tinkamumo rizika** (angl. *Availability risk*), apimanti rezultatų atitiktį kokybės ir kiekybės reikalavimams. Ši rizikos rūšis gali būti siejama su netinkamu projekto etapų valdymu, kas sąlygoja teikiamų paslaugų apimties sumažėjimą arba jų kokybės pablogėjimą¹⁰⁸.
- **Paklausos rizika** (angl. *Demand risk*), apimanti teikiamų paslaugų paklausos nepastovumą, kuris nepriklauso nuo privataus partnerio veiklos ir nėra susijęs su netinkama partnerio teikiamų paslaugų kokybe. Tai rizika, atsirandanti dėl tokių veiksnių, kaip naujos rinkos tendencijos, veiklos ciklo pasikeitimai, technologijų senėjimas, vartotojų skaičiaus pasikeitimas ir kiti su išorės poveikiu susiję veiksniai¹⁰⁹.
- **Finansinė rizika** (angl. *Financial risk*), susijusi su palūkanų normos ar valiutų kurso kintamumu, įkainių kaita ir kitais veiksniais, kurie gali daryti įtaką projekto finansavimo kainai¹¹⁰.
- **Likutinės vertės rizika** (angl. *Residual value*), susijusi su būsima turto verte rinkoje. Ši rizika yra ypač reikšminga, jeigu pasibaigus sutarties terminui nuosavybės teisė į turtą privalo būti perduota viešajam sektoriui.

Kiekviename VPSP projekte sutarties šalys privalo atlikti rizikų analizę, rizikas įvertinti ir jas sutartimi pasidalyti, t.y. šalys turi nustatyti, kokią rizikos dalį prisiima kiekvienoje minėtoje kategorijoje¹¹¹.

Rizikų pasidalinimas yra ir rodiklis, kuris nulemia kuriamo turto savininką. Jei valstybinis partneris prisiima didžiąją projektų rizikos dalį, jam ir toliau priklausys kuriamo turto nuosavybė. Kai sukurto turto vertė įtraukiama į viešojo partnerio apskaitos balansą, o prisiimti finansiniai įsipareigojimai padidina viešojo sektoriaus deficitą ir skolą, tokia bendradarbiavimo forma nebus laikoma VPSP. Jeigu statybos riziką prisiima viešasis sektorius arba, jeigu privatus partneris prisiima tik statybos riziką ir jokios kitos, turtas klasifikuojamas kaip valstybinis, todėl ir šiuo atveju bendradarbiavimas neatitiks VPSP projektų formuluotės¹¹²(žr. 2 lent.).

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA-P-30-5-1, p. 25. http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]

¹⁰⁹ Ten pat.

¹¹⁰ Ten pat.

¹¹¹ Ten pat.

¹¹² VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 33. http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

2 lentelė. Turto VPSP projektuose apskaita

Rizika	Sektorius kuris prisiėmė riziką							
<i>Statybos</i>	Viešasis sektorius (VS)				Privatus sektorius (PS)			
<i>Paklausos</i>	VS		PS		VS		PS	
<i>Tinkamumo</i>	VS	PS	VS	PS	VS	PS	VS	PS
Turtas apskaitos balanse	VS	VS	VS	VS	VS	PS	PS	PS

Šaltinis: European PPP Expertise Centre (EPEC)

Sutarties 11.2 punktas nurodo, jog partneriai atsižvelgdami į Sutarties 7 priede (rizikos paskirstymo matricoje) kiekvienai iš šalių priskirtas partnerystės Sutarties vykdymo rizikos rūšis, konstatuoja, jog didžioji pagal partnerystės Sutartį kylanti rizikos dalis priskiriama privačiam partneriui. Toliau Sutartyje nurodoma, jog nustatant rizikos priskyrimą atitinkamai Sutarties šaliai atsižvelgiama į tris esmines rizikos rūšis: statybos riziką, tinkamumo riziką ir paklausos riziką. Toliau apžvelgsime Sutarties nuostatas, kurios leidžia įvertinti, ar teisingai tarp partnerių padalintos minėtosios rizikos.

Statybos rizika. Siekiant privačiam partneriui maksimaliai perduoti statybos riziką, jam turi būti suteikiamos statytojo teisės, kas, vadovaujantis Statybos įstatymu, reikštų, kad privatus partneris įgijęs žemės sklypo, ant kurio vystomas VPSP projekto infrastruktūros objektas, naudojimosi teises, privalo organizuoti statinių statybą (gauti projektavimo sąlygų sąvadą, parengti statybos techninį projektą, gauti statybos leidimą, organizuoti statybos techninę priežiūrą, organizuoti statinio pripažinimą tinkamu naudoti)¹¹³.

Sutarties 6.5. punktas nurodo, jog privačiam partneriui, Sutarties galiojimo laikotarpiu, suteikiama žemės sklypo nuomos teisė. Pagrindinis rodiklis, jog privačiam partneriui perduodama didžioji dalis statybos rizikos yra 7.3. Sutarties punktas. Jis nurodo, jog viešasis partneris įsipareigoja pradėti nuolatinis periodinius mokėjimus privačiam partneriui, atsižvelgiant į turto faktinę būklę, t.y. laiku baigus mokyklos statybos darbus, įrengus mokyklos patalpas ir teritoriją, bei komisijai atlikus patikrinimus ir patvirtinus, kad statinys yra pastatytas pagal statinio projektą ir yra tinkamai įvykdyti

¹¹³ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 44.
http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

statinio projekto sprendiniai, kurie lemia statinio atitiktį Statybos įstatymo nustatytiems statinio esminiams reikalavimams, t.y. statinys pripažinamas tinkamu naudoti.

Tinkamumo rizika. VŽPP sutartimi viešasis partneris gali perleisti su turto administravimu susijusias rizikas privačiam partneriui, taip perduodamas „tinkamumo riziką“. Privatus partneris visu VŽPP sutarties laikotarpiu privalo išlaikyti sutartus ir sutartimi apibrėžtus kiekybinius ir kokybinius kriterijus¹¹⁴.

Sutarties 2.3. punkte nurodoma, jog Balsių mokyklos ūkio priežiūra ir administravimas apims:

- Nekilnojamojo turto ir teritorijos priežiūrą, aptarnavimą;
- Nekilnojamojo turto ir teritorijos apsaugą, įėjimo kontrolę;
- Nekilnojamojo turto ir teritorijos valymą ir atliekų tvarkymą;
- Vandens tiekimo, nuotekų šalinimo, elektros ir šilumos tiekimo administravimą;
- Inžinerinių tinklų bei komunalinio ūkio priežiūrą ir aptarnavimą;
- Smulkių ūkinių pagalbinių darbų atlikimą;
- Visų aukščiau išvardytų paslaugų administravimą (ataskaitų teikimą, procesų valdymą bei jų kontrolės vykdymą.)

Minėtų paslaugų kokybinės bei kiekybinės savybės yra nurodytos Sutarties techninėje specifikacijoje. Akivaizdžiausias įrodymas, jog privatus investuotojas prisiima tinkamumo riziką yra tas, jog iš viešojo partnerio metinio mokėjimo gali būti taikomi išskaitymai, kurie priklauso nuo privataus partnerio už pagal Sutartį netinkamai suteiktas paslaugas.

Paklausos rizika. Ši rizikų kategorija apima paklausos kintamumą (didesnį arba mažesnį nei tikėtasi pasirašant VPSP sutartį), nepriklausomai nuo privataus partnerio veiksmų (valdymo organizavimo). Ši rizika apima tik paklausos pasikeitimus, nesusijusius su netinkama ar žema privataus partnerio teikiamų paslaugų kokybe arba veiksmais, kurie keičia teikiamų paslaugų kiekybę ar kokybę. Remiantis Sutartimi, akivaizdu, jog paklausos riziką prisiima viešasis partneris, nes jis įsipareigoja užtikrinti mokėjimą privačiam partneriui nepriklausomai nuo faktinio galutinių vartotojų paklausos lygio¹¹⁵.

Apibendrinant rizikos pasidalijimą tarp Sutarties šalių, galima teigti, jog savivaldybė nėra tiesiogiai suinteresuota projekto ekonominiu efektyvumu Sutarties laikotarpiu (visą atsakomybę ir kaštus už statybas ir eksploataciją 25 metų laikotarpiu prisiima privatus partneris, gaunantis fiksuotą metinį mokėjimą). Tokiu atveju, susidūrus su neaiškumais techniniame projekte, viešojo partnerio pozicija būtų labai formali, biurokratinė. Todėl net akivaizdžiai ekonomiškai naudingų sprendimų

¹¹⁴ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 52.

http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

¹¹⁵ Ten pat. p. 44

(didinančių pradinę investiciją ir mažinančių eksploatacijos kaštus) įgyvendinimas yra labai sudėtingas.

Žinoma, naujoji mokykla veikia tik pirmuosius metus, tačiau vos tik jai atvėrus duris jau buvo aišku, jog ji nebus pilnai užpildyta. 826 vietų mokykloje mokysis tik apie 600 mokinių¹¹⁶. Anot Cibulskienės R., viešasis partneris iš anksto buvo numatęs tokią situaciją, nes vyresnių klasių moksleiviai nėra linkę keisti mokyklos, kai iki baigimo yra likę 1 – 2 metai. Jie yra pakankamai savarankiški, kad važinėtų į tolimesnes miesto mokyklas. Vyresnių klasių moksleiviams taip pat labai svarbi mokslo kokybė, kuri negali būti žinoma, kol mokykla nevykdo veiklos.

Autoriaus nuomone, rizikos Sutartyje paskirstytos tinkamai toms šalims, kurios geriausiai gali jas suvaldyti. Tačiau akivaizdu, jog pirmaisiais Balsių mokyklos projekto metais viešasis partneris nesugebėjo suvaldyti prisiimtos paklausos rizikos, nes mokykloje šiuo metu mokosi 27 % mažiau mokinių nei numatyta mokyklos techniniame projekte. Privatus partneris šioje srityje rizikos neprisiima ir netgi mokykloje mokinių skaičiui ėmus dar labiau mažėti, savivaldybė vis vien turės mokėti privačiam investuotojui Sutartyje nurodytą metinį mokestį¹¹⁷, o tai tik dar labiau pabrangintų Balsių mokyklos projektą. Telioka tikėtis, jog statistika ir skaičiavimai, kurie buvo atlikti Balsių mokyklos projekto pradžioje, bus teisingi ir ateityje rajono mokinių skaičius kasmet augs¹¹⁸, kurie mokysis būtent Balsių mokykloje.

2.2.2. Turtinių teisių suteikimas privačiam investuotojui

Atsižvelgiant į VžPP projektų esmę, privatus partneris veikia ne tik kaip tam tikrų konkrečių darbų vykdytojas ar paslaugų teikėjas, bet įgyvendina ir bendresnio pobūdžio viešojo partnerio funkcijas. Privatus partneris, įgyvendindamas tam tikrą VžPP projektą, atlieka ne tik būtinas investicijas, tačiau panaudoja sukauptą patirtį bei inovacijas, taip pat prisiima pagrindines projekto įgyvendinimo rizikas. Atsižvelgiant į tai, VžPP projekte privačiam partneriui turėtų būti suteiktos plačios turtinės ir kitos teisės (naujai sukuriama nekilnojamojo turto ir žemės sklypų valdymo ir naudojimosi teisės) bei pakankama veikimo laisvė¹¹⁹.

¹¹⁶ Žukovskis A. Balsių mokykla: svajonė išsipildė, dabar reikės mokėti. 2011. <http://www.diena.lt/dienrastis/miestas/balsiu-mokykla-svajone-issipilde-dabar-reikes-moketi-373850> [žiūrėta 2011 09 18]

¹¹⁷ Ten pat.

¹¹⁸ Ten pat.

¹¹⁹ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 53. http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

Siekiant maksimaliai perduoti privačiam partneriui statybos ir tinkamumo rizikas ir dėl to siekiant suteikti jam statytojo statusą bei turto administravimo teises, privačiam partneriui privalo būti perduotos tiek žemės sklypo naudojimosi teisės, tiek naujai sukurto turto nuosavybės teisės¹²⁰.

Atsižvelgiant į tai, kad VžPP sutartimi privačiam partneriui privalo būti perduota „statybos“ rizika, privatus partneris turi būti laikomas statytoju ir VžPP projekto vykdymo laikotarpiui jam turėtų būti suteiktos įstatymų nustatytos žemės naudojimosi teisės.

Investicijų įstatymo 15 – 2 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad jeigu VžPP sutartyje nustatyta veiklai vykdyti arba naujam turtui sukurti reikalinga valstybinė žemė, ši žemė VžPP sutarties laikotarpiui privačiam partneriui išnuomojama be aukciono¹²¹.

Naudojamų žemės sklypų nuomos tvarkos 30.7 punktą numato, kad išnuomotuose žemės sklypuose statyti naujus statinius ar įrenginius ir rekonstruoti esamus galima tik tuo atveju, jeigu tai numatyta nuomos sutartyje, arba gavus nuomotojo sutikimą. Todėl valstybinės žemės nuomos sutartyse su privačiu partneriu turi būti suformuluotas leidimas statyti naujus investicinio projekto statinius ar rekonstruoti esamus¹²².

Vadovaujantis Žemės įstatymo 18 straipsniu savivaldybės nuosavybės teise priklausantys žemės sklypai išnuomojami savivaldybių tarybų nustatyta tvarka¹²³. Sprendimą išnuomoti savivaldybės žemės sklypą priima savivaldybės taryba. Savivaldybės tarybos sprendime išnuomoti žemės sklypą turi būti nurodytas nuomos sutarties terminas ir jo nustatymo motyvai¹²⁴.

Sutarties 6.5. punkte nurodoma, jog privatus partneris negali įgyti jokių teisių į žemės sklypą, išskyrus Sutartyje ar jos prieduose nustatytus atvejus, taip pat neturi teisės šiame sklype statyti jokių kitų pastatų, statinių, nenumatytų pirkimo sąlygose ir (ar) Sutartyje. Tai pat nurodoma, jog Sutarties vykdymui privačiam partneriui partnerystės Sutarties galiojimo laikotarpiu įstatymų nustatytais būdais bus suteikta žemės sklypo, ant kurio bus statoma Balsių mokykla, nuomos teisė¹²⁵.

Atsižvelgiant į teisės aktų reikalavimus ir Sutarties nuostatus, galima patvirtinti, jog privačiam partneriui suteikiamos statytojo teisės ir jis yra laikomas statytoju. Kitaip tariant, privačiam partneriui perduodama statybos rizika.

¹²⁰ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 53.

http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

¹²¹ Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 1999, Nr. 66–2127

¹²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl naujų valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos ne žemės ūkio paskirčiai (veiklai). – Vilnius, 1999, Nr. 692. http://www.miestas.vilnius.lt/b_info/ist/692.htm [žiūrėta 2011 11 22]

¹²³ Lietuvos Respublikos žemės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 1994, Nr. 34–620

¹²⁴ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 54.

http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

¹²⁵ Sutartis dėl Vilniaus miesto Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo. – Vilnius: 2010, Nr. 1–1582. <http://www.vilnius.lt/vaktai2011/Defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30184288> [žiūrėta 2012 07 16]

Vadovaujantis Investicijų įstatymo nuostatomis, nekilnojamasis turtas, reikalingas VžPP projekto įgyvendinimui, gali priklausyti ar būti perduotas privačiam partneriui nuosavybės, patikėjimo ar panaudos teisėmis. VžPP sutartimi viešasis partneris gali perleisti su turto administravimu susijusias rizikas privačiam partneriui, taip perduodamas tinkamumo riziką, bei tuo pačiu VžPP sutartyje numatyti, kokius konkrečius remonto, valdymo, atnaujinimo priežiūros ir kitus darbus turi atlikti bei paslaugas teikti privatus partneris, o kokie liks viešojo partnerio kompetencijoje¹²⁶.

Privačiam partneriui perduotas turtas gali būti naudojamas tik VžPP sutartyje nustatytai veiklai vykdyti ir VžPP sutartyje (ir susijusiose sutartyse) nustatytomis sąlygomis ir tvarka. Draudžiama perduoti privačiam partneriui nuosavybės teisę į jam pagal VžPP (ir susijusias sutartis) perduotą valdyti ir naudoti valstybės arba savivaldybės turtą.

Pagal Sutartį privatus partneris įpareigojamas sukurti naują turtą. Pagal Sutarties 2.1. punktą, Sutarties galiojimo laikotarpiu nuosavybės teisės į naujai pastatytą nekilnojamąjį turtą priklauso privačiam partneriui, tačiau šios teisės yra ribojamos nesuteikiant privačiam partneriui galimybės savo nuožiūra disponuoti šiuo turtu. Sutartyje ir jos prieduose nurodoma, jog, privatus partneris privalo vykdyti Balsių mokyklos ūkio priežiūrą ir administravimą. Minėtųjų paslaugų savybės nurodytos Balsių mokyklos projekto techninėje specifikacijoje.

Atsižvelgiant į teisės aktų reikalavimus ir Sutarties nuostatas, galima patvirtinti, jog privačiam partneriui suteikiamos nuosavybės teisės į naujai sukurtą nekilnojamąjį ir kilnojamąjį turtą bei perduodama tinkamumo rizika.

Privačiam partneriui nuosavybės teisėmis priklausančio turto įkeitimų taikymo ir panaikinimo klausimai turėtų būti aptarti VžPP sutartyje. Investicijų įstatyme nėra reglamentuota, jog savivaldybei, po VžPP sutarties pasibaigimo, perduodamas turtas negali būti įkeistas ar kitaip apsunkintas. Remiantis Valstybės turto įstatymo 20 straipsniu, savivaldybės turtas negali būti įkeičiamas, išskyrus turtą, kuriuo savivaldybės įmonė naudojasi pagal Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymą, ir atnaujinamą savivaldybės nekilnojamąjį turtą. Taikant aptartas nuostatas, negali būti įkeičiamas esamas valstybės turtas, tačiau nėra nustatytas draudimas viešajam partneriui perimti jau įkeistą turtą¹²⁷.

Investicijų įstatymo 15 straipsnio 7 dalis nurodo, jog „turto būklės kiekybiniai ir kokybiniai reikalavimai“ turi būti nustatyti VžPP sutartyje, taigi perduodamo turto būklė turi būti aiškiai aptarta VžPP sutarties nuostatomis. Atsižvelgiant į tai, kad viešasis partneris VžPP sutarties galiojimo laikotarpiu Privačiam partneriui mokės apibrėžtą atlyginimą už pastatų statybą ir šių pastatų priežiūrą, po VžPP sutarties pasibaigimo viešajam partneriui perduodamas turtas neturėtų būti įkeistas ar kitaip

¹²⁶ Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 1999, Nr. 66–2127

¹²⁷ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 58.

apsunkintas, kas galėtų sąlygoti trečiųjų asmenų teisių atsiradimą į šį turtą. Todėl VžPP sutartis bei kitos su VžPP projekto finansavimu susijusios sutartys turėtų numatyti, kad galimas naujai sukurtu turto įkeitimas, užtikrinantis Privataus partnerio įsipareigojimų VžPP projekto finansuotojui vykdymą, galiotų ne ilgiau nei VžPP sutartis bei suformuotas tokio įkeitimo panaikinimo užtikrinimas (taikant viešojo partnerio atlyginimo sulaikymą, baudas ar kt.), kuris suteiktų garantijas, kad viešajam partneriui perduodamas turtas nebūtų įkeistas ar kitaip apsunkintas¹²⁸.

Pagal Sutartį, privataus partnerio valdytas ir naudotas turtas, pasibaigus Sutarties laikotarpiui grąžinamas savivaldybei per viešąjį partnerį. Grąžinamo turto būklės kiekybiniai ir kokybiniai reikalavimai nustatyti Sutartyje. Sutarties 10.1. punktas nurodo, jog užtikrindamas su Sutarties vykdymu susijusias prievoles, privatus partneris turi teisę įkeisti finansuojančiai įstaigai nekilnojamąjį turtą, žemės sklypo naudojimo turtinę teisę, bendrovės akcijas bei būsimas pajamas, gaunamas pagal partnerystės sutartį iš viešojo partnerio¹²⁹.

Po šiuo Sutarties punktu yra galimai pasislėpusi problema. Kas būtų, jei privatus partneris visgi įkeistų mokyklą, pasiskolintų jos statybai pinigų ir per 25 metų laikotarpį nespėtų padengti paskolos ir mokykla liktų įkeista? Remiantis Sutartimi, gali būti įkeistas tiek sklypas, tiek mokykla, tiek turto nuosavybės teisę turinčios įmonės akcijos, tiek ir visi būsimi mokėjimai pagal šią Sutartį. Jei susidarytų minėta situacija, visa mokykla „pakibtų ore“, Savivaldybė negalėtų perimti teisių į ją, o kreditorius reikalautų Savivaldybės padengti trūkstamą paskolos dalį, arba mokykla turėtų būti parduodama. Bet tai tik teorinė galimybė, jei konsorciumo dalyviai piktybiškai nevykdytų įsipareigojimų kreditoriui, arba jei nebeturėtų tam finansinių galimybių¹³⁰.

Autoriaus nuomone, VPSP projektuose, naudojamo turto įkeitimo galimybę reiktų ypatingai suvaržyti ar net ją visiškai panaikinti. Žinoma, Balsių mokyklos atveju, jei privatus partneris nevykdo tam tikrų įsipareigojimų, Sutartis gali būti nutraukta ir teoriškai mokykla neatlygintinai pereitų savivaldybės nuosavybėn nepasibaigus Sutarties laikotarpiui. Tačiau, jei privatus partneris būtų įkeitęs mokyklos pastatą, tam, kad jis atitektų savivaldybės nuosavybėn, ji turėtų padengti privataus partnerio įsiskolinimus bei apmokėti visas teises paslaugas. Tokiu atveju Balsių mokyklos projektas dar labiau pabrangtų.

¹²⁸ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 58.

http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

¹²⁹ Sutartis dėl Vilniaus miesto Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo. – Vilnius: 2010, Nr. 1–1582. <http://www.vilnius.lt/vaktai2011/Defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30184288> [žiūrėta 2012 07 16]

¹³⁰ Skučas Š. Kiek kainuos Balsių mokykla. – Vilnius, 2010. <http://www.vilniuskontrolė.lt/naujienos-ir-nuomones/kiek-kainuos-balsiu-mokykla.html> [žiūrėta 2011 11 22]

2.2.3. Finansiniai aspektai

Investicijų įstatymo 2 straipsnio 16 dalis VžPP apibrėžia kaip VPSP formą, kai privatus partneris VžPP sutartyje nustatytais sąlygomis investuoja į viešojo subjekto funkcijoms priskirtas veiklos sritis ir šiai veiklai vykdyti reikalingą valstybės arba savivaldybės turtą ir vykdo tose srityse šiame įstatyme nustatytą veiklą, už kurią privačiam subjektui atlyginimą moka viešasis subjektas¹³¹.

Investicijų įstatymo 15 straipsnio 1 dalis¹ nurodo, jog pagal VžPP sutartį viešasis partneris suteikia privačiam partneriui teisę vykdyti šio įstatymo 15² straipsnio 3 dalyje nustatytą veiklą, valdyti ir naudoti šiai veiklai vykdyti reikalingą valstybės arba savivaldybės turtą ir įsipareigoja mokėti privačiam partneriui atlyginimą už jo vykdomą veiklą, o privatus partneris įsipareigoja vykdyti sutartyje nustatytą veiklą ir užtikrinti investicijas, kurių reikia šiai veiklai vykdyti ir jai vykdyti reikalingam turtui sukurti arba perduoto valdyti ir naudoti turto būklei pagerinti¹³².

Atsižvelgiant į aptartas Investicijų įstatymo nuostatas, viešasis partneris privalo mokėti privačiam partneriui atlyginimą už jo atliktas investicijas ir vykdomą veiklą. Šis atlyginimas turi būti numatytas VžPP sutartyje. Pažymėtina, kad Investicijų įstatymo nuostatos detaliau viešojo partnerio privačiam partneriui mokamo atlyginimo nereglamentuoja, kas suteikia galimybes kiekvieno konkretaus projekto atveju nustatyti atlyginimo mokėjimo dydį bei tvarką (periodiškumą, mokesčio indeksavimą ir kitas sąlygas)¹³³. Tačiau tradiciškai VžPP partnerystės atveju, viešojo partnerio išlaidos nurodomos tik kaip metinis mokėjimas privačiam partneriui už suteiktas paslaugas, kurios yra priskiriamos einamosioms išlaidoms, nes kapitalo išlaidas patirs ir jas į savo balansą įsitrauks privatus partneris¹³⁴.

Pagal Sutartį, savivaldybė privačiai kompanijai turės mokėti po 8,0965 mln. litų, įskaitant pridėtinės vertės mokestį, kiekvienais metais visu Sutarties laikotarpiu. Į šią sumą įskaičiuota ne vien mokyklos statybos, visos jai priklausančios infrastruktūros sukūrimo, mokymo priemonių aprūpinimo investicijos, bet ir visos metinės eksploatacinės išlaidos (techninė priežiūra, remontas, šildymas, elektra, apsauga, draudimai ir t.t.)¹³⁵. Autoriaus paskaičiavimu, per 25 metus savivaldybė privačiai kompanijai sumokės 202,4 mln. litų. Kadangi bendras naujosios Vilniaus Balsių mokyklos plotas yra

¹³¹ Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 1999, Nr. 66–2127

¹³² Ten pat.

¹³³ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 59.

http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

¹³⁴ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 29.

http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

¹³⁵ Sutartis dėl Vilniaus miesto Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo. – Vilnius, 2010, Nr. 1–1582. <http://www.vilnius.lt/vaktai2011/Defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30184288> [žiūrėta 2012 07 16]

11353 kvadratiniai metrai, per visą Sutarties laikotarpį 1 kvadratinis metras Balsių mokyklos Vilniaus mokesčių mokėtojams kainuos beveik 18 tūkst. litų (žr. 3 lent.).

Privataus investuotojo teigimu, mokyklos statyba ir infrastruktūros įrengimas kainavo apie 40 mln. litų¹³⁶. Tačiau, bet kokiuose susitarimuose, pirminis privataus partnerio reikalavimas yra galimybė gauti pelną. Natūralu, jog VPSP atveju mainais į didesnės rizikos prisiėmimą, privatus partneris tikėtis pajamų potencialo didinimo. Tuo tarpu viešasis sektorius, priešingai, siekia efektyvumo didinimo ir išlaidų mažinimo, todėl privataus partnerio motyvacija gauti didesnę pelną sukelia interesų konfliktą su viešojo partnerio interesais. Tam, kad šis konfliktas būtų išspręstas, viešasis sektorius yra priverstas sutikti su privačių partnerių pagrįstu pelnu – mainais į geresnes paslaugas ir didesnę efektyvumą, nuosavų finansinių resursų pritraukimą ir spartesnę projektų įgyvendinimą¹³⁷. Kitaip tariant, už tai, kad ne iš savo ar pasiskolintų lėšų savivaldybė stato šį objektą, o privatus investuotojas pats pritraukia lėšas, viešasis partneris papildomai privačiam partneriui mokės ir už Balsių mokyklos projekto finansavimą patiriamas išlaidas. Anot buvusio Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos nario Gabšio K., privatus partneris iš VPSP projekto turi uždirbti daugiau nei investuodamas į Vyriausybės vertybinius popierius. Jei verslininkas negaus didesnio pelno nei Vyriausybės vertybinių popierių palūkanos, jam neapsimokės imtis verslo, jis geriau paskolins savo kapitalą vyriausybei, nei jį investuos į infrastruktūros objektus VPSP projektuose. Paskaičiuokime, kokio dydžio mokesčių už projekto finansavimo išlaidas (prisiimamas rizikas) savivaldybė mokės privačiam partneriui.

Savivaldybės teigimu, vidutiniškai 10 tūkst. kvadratinių metrų ploto mokyklos eksploatacija kainuoja apie 1,2 mln. litų per metus. Minėta suma yra paskaičiuota senos statybos, dar sovietmečiu statytoms, energijos sąnaudų netausojančioms mokyklų patalpoms išlaikyti¹³⁸. Vadinas, per 25 metus tokios mokyklos eksploatacija savivaldybės biudžetui kainuotų apie 30 mln. litų.

Akivaizdu, jog eksploatacinės išlaidos Vilniaus Balsių mokyklai bus mažesnės. Tai patvirtina ir privataus investuotojo atstovas Gocentas K., kuris teigia, jog pati mokyklos statyba kainavo nepigiai, nes panaudotos medžiagos leis iki minimumo sumažinti eksploatacines išlaidas. Kitaip tariant, įdėta daugiau, kad vėliau būtų pigiau¹³⁹. Kokios bus bendros metinės privataus investuotojo išlaidos mokyklos eksploatacijai kol kas nėra aišku, tačiau, kad jos viršytų vidutines išlaidas, kurias Vilniaus savivaldybė išleidžia panašaus ploto ugdymo įstaigų eksploatacijai, sunkiai tikėtina.

¹³⁶ Žukovskis A. Balsių mokykla: svajonė išsipildė, dabar reikės mokėti. 2011.

<http://www.diena.lt/dienrastis/miestas/balsiu-mokykla-svajone-issipilde-dabar-reikes-moketi-373850> [žiūrėta 2011 09 18]

¹³⁷ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 22.

http://www.pplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

¹³⁸ Žukovskis A. Balsių mokykla: svajonė išsipildė, dabar reikės mokėti. 2011.

<http://www.diena.lt/dienrastis/miestas/balsiu-mokykla-svajone-issipilde-dabar-reikes-moketi-373850> [žiūrėta 2011 09 18]

¹³⁹ Ten pat.

Iš visos Balsių mokyklos projekto vertės (202,4 mln. litų) atėmus 40 mln. litų mokyklos statymo ir infrastruktūros sukūrimo išlaidas bei vidutines eksploataavimo išlaidas patirtas visu sutarties laikotarpiu (tarkime, kad Balsių mokyklos išlaikymas per metus kainuotų tiek pat, kiek šiuo metu kainuoja senos statybos mokyklos pastato išlaikymas, t.y. 30 mln. litų) gauname, jog per 25 metus Balsių mokyklos projekto finansavimo kaštai, arba, kitaip tariant, privatus partneris uždarius, sieks daugiau nei 130 mln. litų, arba po 5,3 mln. litų kasmet, arba po 441 tūkst. litų kiekvieną mėnesį.

Akivaizdu, jog privataus partnerio uždarius yra didelis. Tai pripažįsta ir Cibulskienė R. Ji teigia, kad iš esmės savivaldybei plėtoti projektus VPSP būdu nėra patrauklu, nes tai – brangus finansavimo būdas. Didžioji dalis projekto lėšų yra skiriama projekto finansavimo kaštams¹⁴⁰. Cibulskienės R. teigimu, finansavimą Balsių mokyklos statybai privatus partneris bandė pritraukti iš Lietuvos bankų, taip pat vyko derybos su Europos rekonstrukcijos ir plėtros banku, tačiau nei viena institucija nesuteikė finansavimo, todėl pinigus privatus partneris pasiskolino iš savo motininės kompanijos Merko Ehitus. Po mokyklos pastatymo didžioji paskolos dalis buvo refinansuota privataus banko. Dėl didelės privataus partnerio prisiimtos rizikos, viešojo partnerio mokėjimuose yra dideli projekto finansavimo kaštai.

Remdamiesi Vilniaus miesto savivaldybės pateiktais skaičiais, galime tegti, jog Vilniaus Balsių mokyklos atveju projekto finansavimo kaštai sudaro net 56 procentus (žr. 3 lent.). Autoriaus nuomone, toks didelis procentas Balsių mokyklos projekto finansavimo kaštų nėra racionalus. Nors viešojo sektoriaus išlaidos išdėstomos laike, tačiau jos pernelyg didelės.

3 lentelė. Balsių mokyklos projekto kainos

	Lt/m ² per mėnesį (su PVM)	Lt/m ² per metus (su PVM)	Lt/m ² per 25 metus (su PVM)	Lt/11353 m ² per 25 metus (su PVM)
Mokyklos pastatas su visa infrastruktūra	11,32	135,84	3.396,00	38.554.788,00
Ūkio priežiūra ir administravimas	8,88	106,56	2.664,00	30.244.392,00
Mokesčiai už energetinius resursus	2,39	28,68	717,00	8.140.101,00

3 lentelės tęsinys kitame puslapyje

¹⁴⁰ Dauguvietytė I. Pradedama pirmąjį viešosios ir privačios partnerystės projektą // Verslo žinios. – Vilnius: 2010, Nr. 138, p. 14.– ISSN 1392–2807

Nekilnojamojo turto mokestis	2,13	25,56	639,00	7.254.567,00
Žemės nuomos sąnaudos	0,04	0,48	12,00	136.236,00
Rizikos eliminavimo sąnaudos	0,52	6,24	156,00	1.771.068,00
Kitos išlaidos	0,88	10,56	264,00	2.997.192,00
Projekto finansavimo kaštai	33,27	399,24	9.981,00	113.314.293,00
Iš viso:	59,43	713,16	17.829,00	202.412.637,00

Šaltinis: Cibulskienės R., 2010

Pabandykime paskaičiuoti kiek preliminariai savivaldybė investuoja į vieną mokinį vykdydama Balsių mokyklos projektą. Pasitelkime pesimistinę prognozę, jog pasibaigus 25 metų sutarties laikotarpiui, dėl tam tikrų priežasčių (demografijos mažėjimas, emigracija, politiniai motyvai ir kt.) Balsių mokykla reorganizuojama ir perduota savivaldybei nutraukia švietimo įstaigos darbą. Kadangi numatyta, jog mokykloje gali mokytis 826 mokiniai, tai atsižvelgiant į savivaldybės mokamą metinę sumą privačiam investuotojui (8,0965 mln. litų), vieno mokinio mokymosi vieta, per visą Balsių mokyklos projekto laikotarpį, kainuoja beveik 10 000 litų per metus arba daugiau nei 800 litų per mėnesį. Ši suma paskaičiuota be papildomų išlaidų, kurias savivaldybė patiria organizuodama švietimo procesą Balsių mokykloje. Suma tikrai nėra maža, tačiau ji paskaičiuota, jei savivaldybė sugebėtų užtikrinti, jog joje mokysis maksimalus mokinių skaičius, ko šiai dienai Vilniaus miesto savivaldybė užtikrinti negali (žr. 2.2.1. poskyrį).

Autoriaus nuomone, nagrinėjamas Balsių mokyklos projektas turi tam tikrą neapibrėžtumą, nes nėra aišku, kiek kainuos savivaldybei visa VPSP. Nors Sutartis numato, kada, kaip ir kiek viešasis sektorius mokės privačiam partneriui, nėra aišku, kaip bus užtikrinamas tikslinių paslaugų gavėjų skaičius ir ar mokykla nuolat bus užpildyta¹⁴¹. Kaip jau minėjome, nagrinėjamame Balsių mokyklos projekte privatus partneris neprisiima rizikos, kad Balsių mokykla gali nesurinkti reikiamo kiekio vaikų ir pan. Šiame projekte privatus partneris rizikuoja trimis dalykais: kaip per nustatytą laiką keisis banko palūkanos už paskolas; kaip keisis šildymo ir komunalinių paslaugų kainos; ar į valdžią neateis

¹⁴¹ VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 36-37.
http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketis_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]

komunistinės santvarkos, kurios nacionalizuos privačią nuosavybę. Visos tos rizikos yra įskaičiuotos į Balsių mokyklos projekto kainą¹⁴², kurią sumoka Vilniaus mokesčių mokėtojai.

Tokie dideli projekto vykdymo kaštai, autoriaus nuomone, galėjo atsirasti ir dėl to, kad Balsių mokyklos projektas nebuvo tinkamai finansiškai įvertintas. Vadovaujantis Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių nuostatomis, vietos valdžios partnerystės projektą įgyvendinanti institucija parengtą galimybių studiją ir partnerystės projektą teikia Finansų ministerijai, kuri pagal kompetenciją įvertina partnerystės projekte nurodytas finansines sąlygas ir rizikos paskirstymo tarp partnerystės projekto šalių duomenis ir teikia atskirąją nuomonę¹⁴³. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Turto valdymo departamento Turto valdymo ir atnaujinimo koordinavimo skyriaus vyriausiosios specialistės Skinderskės U. teigimu, nagrinėjant Balsių mokyklos projektą, verta atkreipti dėmesį, jog minėtas nutarimas įsigaliojo 2010 m. sausio 1 dieną, o sprendimas patvirtinti VŽPP Balsių mokyklos projekto atveju buvo priimtas iki šio nutarimo įsigaliojimo, todėl Finansų ministerija nedalyvavo vertinant partnerystės projekte nurodytas finansines sąlygas ir rizikos pasiskirstymą tarp partnerystės projekto šalių pagal įstatyme nustatytą kompetenciją.

2.2.3.1. Mokestiniai Balsių mokyklos projekto klausimai

Bendra Balsių mokyklos projekto vertė padidėja ir dėl pelno, pridėtinės vertės, nekilnojamo turto ir savivaldybės žemės nuomos mokesčių, kuriuos turi mokėti privatus partneris. Vien dėl pridėtinės vertės mokesčio viso Balsių mokyklos projekto išlaidos padidėja 35 mln. litų. Apžvelkime dėl kokių mokesčių naštos pabrangsta visas projektas:

- **Pelno mokestis.** Pagal Pelno mokesčio (toliau PM) įstatymo 2 straipsnio 40 dalį, veikla – tai bet kokio pobūdžio komercinė ar gamybinė veikla, kuria siekiama gauti ir (arba) uždirbti pajamų ar kokios kitos ekonominės naudos¹⁴⁴.

Kadangi Balsių mokyklos projekto vykdymo laikotarpiu privatus partneris gauna pastovias pajamas iš viešojo partnerio, tokios pajamos laikomos įprastinėmis privataus partnerio pajamomis, nepriklausomai nuo to, kam priklauso jo veikloje naudojamas objektas. Vadovaujantis PM įstatymo 17 straipsnio 1 dalies nuostatomis¹⁴⁵, privataus partnerio faktiškai patirtos įprastinės tokiai veiklai sąnaudos, būtinos to partnerio pajamoms uždirbti ar ekonominei naudai gauti, būtų priskiriamos iš pajamų atimamiems leidžiamiesiems atskaitymams (ribojamų dydžių leidžiamiesiems atskaitymams). Kitaip

¹⁴² Gabšys. K. Koncesija – nemokamas sūris tik spąstuose. 2011. <http://www.ve.lt/blog/2011/koncesija-nemokamas-suris-tik-spastuose/> [žiūrėta 2011 11 02]

¹⁴³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės // Valstybės žinios. – Vilnius, 2009, Nr. 137-5998

¹⁴⁴ Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 2001, Nr. 110-3992

¹⁴⁵ Ten pat.

tariant, privataus partnerio per Balsių mokyklos projekto vykdymo laikotarpį iš viešojo partnerio gautos pajamos už infrastruktūros objekto pastatymą ir pajamos už kitas paslaugas, apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, priskiriamos pelno mokesčio bazei, o su tokių pajamų uždirbimu susijusios sąnaudos – leidžiamiems atskaitymams.

- **Pridėtinės vertės mokestis.** Pagal Pridėtinės vertės mokesčio (toliau PVM) įstatymo 2 straipsnio 6 dalies nuostatas, ekonominė veikla – veikla (įskaitant gamybą, prekybą, paslaugų teikimą, žemės ūkio veiklą, žuvininkystę, kasybą, profesinę veiklą, naudojimąsi turto ir (arba) turtinių teisių turėjimu), kurią vykdant siekiama gauti bet kokių pajamų (neatsižvelgiant į tai, ar ją vykdant siekiama gauti pelno). Tačiau ekonomine veikla nelaikoma:

1. darbo veikla;
2. valstybės ir savivaldybių veikla, net jeigu už tokią veiklą mokami mokesčiai ar rinkliavos¹⁴⁶.

Visų pirma, pagal Balsių mokyklos projektą vykdoma privataus partnerio veikla, susijusi tiek su ilgalaikio turto kūrimu, tiek su viešajam partneriui teikiamomis sukurto turto eksploatavimo, priežiūros ir kitomis paslaugomis negali būti laikoma valstybės ar savivaldybės veikla, nes neatitinka PVM įstatymo 2 straipsnio 38 dalies nuostatų.

Pagal PVM įstatymo 2 straipsnio 38 dalies nuostatas „valstybės ir savivaldybių veikla – valstybės, savivaldybių, valstybės ar savivaldybių institucijų bei įstaigų, o įstatymų nustatytais atvejais – ir kitų viešųjų juridinių asmenų veikla, kurią vykdyti šiuos asmenis įpareigoja teisės aktai.“ Tuo tarpu privatus partneris nėra valstybės ar savivaldybių institucija bei įstaiga, o projekte nurodytą veiklą vykdyti jo neįpareigojo joks teisės aktas, šią veiklą vykdyti jis įsipareigojo pats, sudarydamas sutartį su viešuoju partneriu. PVM įstatymo 2 str. 6 dalies komentare yra paaiškinta, kad juridinių asmenų, kurie yra įsteigti ekonominės veiklos vykdymui, bet kokia veikla laikoma ekonomine veikla, neatsižvelgiant į veiklos mastą (išskyrus tam tikras išimtis dėl atsitiktinių sandorių). Pagal Balsių mokyklos projektą vykdoma privataus partnerio veikla, susijusi tiek su ilgalaikio turto kūrimu, tiek su viešajam partneriui teikiamomis sukurto turto eksploatavimo, priežiūros ir kitomis paslaugomis ir yra laikoma ekonomine veikla PVM įstatymo kontekste ir yra apmokestinama taikant standartinį mokesčio tarifą.

- **Nekilnojamojo turto mokestis.** Nekilnojamojo turto mokesčio (toliau NTM) įstatymo 3 straipsnyje numatyta, kad nekilnojamojo turto mokestį moka fiziniai ir juridiniai asmenys. Pagal minėto įstatymo 4 straipsnio 2 punktą nekilnojamojo turto mokesčio objektas yra juridiniams asmenims nuosavybės teise priklausantis nekilnojamas turtas, esantis Lietuvos Respublikoje¹⁴⁷. Pagal aukščiau minėtų įstatymo straipsnių nuostatas, nekilnojamo turto mokestį moka juridiniai asmenys už jiems nuosavybės teise priklausantį nekilnojamąjį turtą, esantį Lietuvos Respublikoje.

¹⁴⁶ Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 2002, Nr. 35–1271

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 2002, Nr. 76–2741

Kadangi privatus partneris, pastatė objektą (nekilnojamąjį turtą) savo lėšomis, ir pagal Sutartį Balsių mokykla jam priklauso nuosavybės teise, jis privalės mokėti nekilnojamojo turto mokestį, kol šis objektas bus naudojamas privataus partnerio veikloje.

Remiantis NTM įstatymo 7 straipsnio 5 dalimi, savivaldybių tarybos savo biudžeto sąskaita turi teisę mokesčio mokėtojams sumažinti nekilnojamo turto mokestį arba nuo šio mokesčio juos visai atleisti. Todėl nekilnojamo turto mokesčio mokėtojai gali kreiptis į savivaldybių tarybas pagal nekilnojamojo turto buvimo vietą dėl atleidimo nuo nekilnojamo turto mokesčio arba jo sumažinimo.

- **Žemės nuomos mokestis.** Atsižvelgiant į poįstatyminių teisės aktų, reglamentuojančių valstybinės bei savivaldybės žemės nuomą, nuostatas, valstybinės ar savivaldybės žemės nuomos mokestį (toliau ŽNM) moka valstybinės ar savivaldybės žemės sklypų naudotojai, kuriems žemės sklypai suteikti teisės aktų nustatyta tvarka arba kuriems žemę administruojančių institucijų sprendimais leista žeme naudotis žemės reformos metu.

Savivaldybės, kurios teritorijoje yra naudojami valstybinės žemės sklypai, taryba nustato konkretų ŽNM tarifą.

Vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo nuostatomis¹⁴⁸, savivaldybių tarybos savivaldybės biudžeto sąskaita turi teisę teikti mokestines lengvatas: privatiems juridiniams asmenims sumažinti ŽNM ar nuo šio mokesčio visiškai atleisti¹⁴⁹.

Privataus partnerio sumokami ŽNM ir NTM grįžta į savivaldybės biudžetą, tačiau PVM papildydamas valstybės biudžetą tiesiogiai negrįžta į savivaldybės biudžetą. Akivaizdu, jog vykdyti tokius projektus VPSP forma kol kas yra labai brangu. Lietuvos įstatymai nenumato mokestinių išlygų VPSP projektuose privačiam investuotojui. Dėl privataus investuotojo mokamų mokesčių, padidėja bendra projekto vertė, kuri padengiama iš mokesčių mokėtojų lėšų. Autoriaus nuomone, kol nėra tinkamos įstatyminės tvarkos, yra būtina apžvelgti, kokios gali būti alternatyvos VPSP projektams ir jas palyginti su Balsių mokyklos projektu.

2.3. Alternatyvos Balsių mokyklos projektui

Mintis išleisti milijardus ugdymo problemoms spręsti politiškai atrodo patraukliai, nes VPSP atveju tikroji kaina nukeliama į ateitį¹⁵⁰. Balsių mokykla – pirmas, tačiau ne paskutinis projektas, kurį Vilniaus miesto savivaldybė rengiasi plėtoti VPSP pagrindu, VŽPP forma. Cibulskienė R. teigia, kad

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 1994, Nr. 55–1049

¹⁴⁹ UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius, 2009, p. 63–69.

http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]

¹⁵⁰ Kuodis R. Savivaldybės dangoraižis: dar vienas „monkės biznes“. – 2009.

<http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/article.php?id=26423341> [žiūrėta 2011 10 11]

yra parengtas 20 švietimo įstaigų – mokyklų ir darželių – rekonstrukcijos ir priežiūros pagal VPSP modelį projektas. Šis projektas turėtų būti plėtojami tuo pačiu principu kaip ir Balsių mokyklos projektas – bendrovės renovuos ir prižiūrės mokyklas, o savivaldybė mokės tam tikrą metinį mokestį. VPSP pagrindu svarstoma statyti ir naujus darželius¹⁵¹. Kadangi Balsių mokyklos projekte atrandame akivaizdžių trūkumų, toliau darbe apžvelgsime galimas alternatyvas, kurias Vilniaus miesto savivaldybė galėjo pasirinkti vietoje VŽPP formos.

Viena iš siūlomų alternatyvų yra ta, jog Vilniaus miesto savivaldybė panaudodama savo biudžeto lėšas pastatytų naują mokyklą ir taip eliminuotų susidariusias ugdymo problemas. Bet, autoriaus nuomone, tai neįmanoma. Šiuo metu Vilniaus miesto savivaldybės skolos siekia daugiau nei 800 mln. litų¹⁵², vadinasi skolos krepšelį papildyti 40 mln. litų nėra galimybės. Mokyklos statybą ir tolimesnę jos eksploatacijos priežiūrą vykdyti kita VPSP forma – koncesijos pagrindu, tai pat nėra galimybės, nes Lietuvoje priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis, vidurinis ugdymas yra nemokamas¹⁵³. Vadinasi Balsių mokyklos projekto atveju paslaugų teikimo kaštų finansavimą paslaugos gavėjų mokamais mokesčiais draudžia įstatymas. Lieka šie du variantai, kurių pagalba būtų galimybė pastatyti naują mokyklą Balsiuose:

- **Pasiskolinti pinigų mokyklos statybai**, o tolimesnę priežiūrą vykdyti tradiciniu būdu. Jei pavyzdžiui savivaldybė 25 metams paimtų 40 mln. litų kreditą iš banko už, tarkime, gana aukštas 7% palūkanas, jos metiniai palūkanų mokėjimai ir paskolos amortizacija būtų 3,43 mln. litų. Kartu su mokyklos eksploatacija, per metus tai sudarytų apie 4,6 mln. litų, arba 43 procentais mažiau nei šiuo metu įgyvendintu VŽPP atveju¹⁵⁴ (žr. 8 pav.). Alternatyva, jog savivaldybė galėtų imti paskolą arba įkeisti jai priklausančią turtą, kaip tai šiuo metu planuoja daryti ieškodama pinigų naujos požeminės automobilių stovėjimo aikštelės statyboms¹⁵⁵ ir pati imtųsi įgyvendinti mokyklos statybos projektą yra galima. Tačiau Jagmino T. teigimu, Balsių mokyklos projektą įgyvendinus savivaldybės lėšomis būtų susiduriama su klausimu, kas užtikrins pigesnius viso Balsių mokyklos projekto įgyvendinimo ciklo kaštus, ar turtas bus valdomas efektyviau ir bus minimizuotos su tuo susijusios rizikos.
- **Mokyklą statyti iš ES lėšų**, o tolimesnę priežiūrą vykdyti tradiciniu būdu. Jei pavyzdžiui savivaldybė 25 metams paimtų 6 mln. litų kreditą iš banko ES lėšų kofinansavimui (tarkime, kad kofinansuojama 15% ES lėšų) už 7% palūkanas, jos metiniai palūkanų mokėjimai ir paskolos amortizacija būtų 0,51 mln. litų). Kartu su mokyklos eksploatacija, per metus tai sudarytų apie 1,7

¹⁵¹ Dauguvietytė I. Pradedama pirmąjį viešosios ir privačios partnerystės projektą // Verslo žinios. – Vilnius: 2010, Nr. 138, p. 14.– ISSN 1392–2807

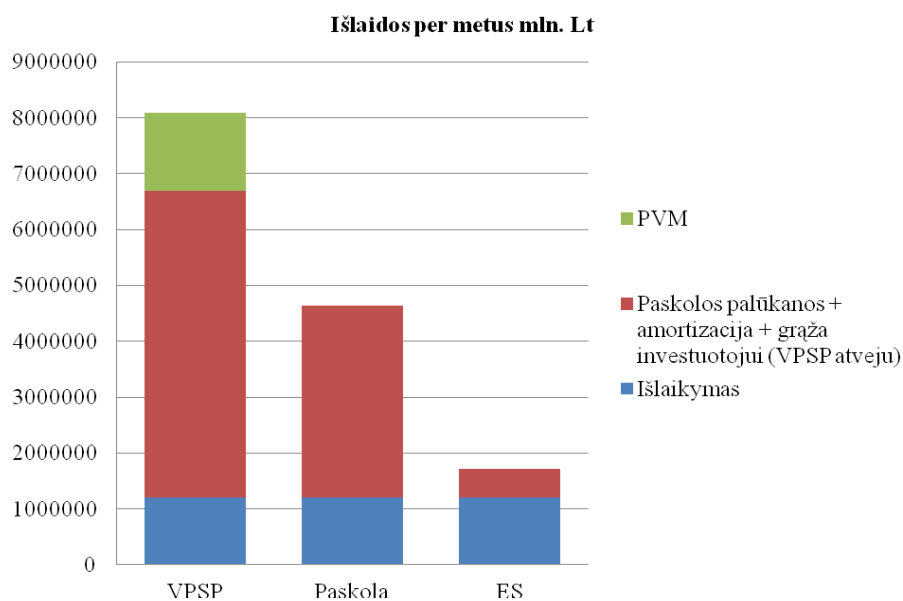
¹⁵² Prasiskolinusios savivaldybės: skolos neslegia tik Birštono ir Vilniaus rajono. – 2011.
<http://www.zebra.lt/lt/naujienos/lietuva/prasiskolinusios-savivaldybes-skolos-neslegia-tik-birstono-ir-vilniaus-rajono-243011.html> [žiūrėta 2011 08 21]

¹⁵³ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014

¹⁵⁴ Kuodis R. Balsių mokyklos finansai: PPP atvejo analizė studentams. – 2011.
http://neris.mii.lt/~ekonomika/Econlib/rk_balsiai.pdf [žiūrėta 2011 12 22]

¹⁵⁵ Vilniaus senamiestyje bus statoma nauja požeminė automobilių stovėjimo aikštelė. – 2012.
<http://www.technologijos.lt/p/spausdinti?name=S-23612> [žiūrėta 2012 01 09]

mln. litų, arba 79 procentais mažiau nei šiuo metu įgyvendintu VžPP atveju¹⁵⁶ (žr. 8 pav.). Tačiau Jagmino T. teigimu, ES struktūrinių fondų alternatyva negalima, nes nėra tokios priemonės, kuri remtų naujų mokyklų statybą, tačiau šiomis lėšomis galima pasinaudoti renovuojant senus mokyklų pastatus. Ekonomisto, Lietuvos banko valdybos nario Kuodžio R. pastebėjimu, ES lėšų naujų mokyklų statyboms nenumatymas tik parodo koks yra ES lėšų panaudojimo planavimo efektyvumas. Bet kuriuo atveju, tokią klaidą galima ištaisyti per naująją ES finansinę perspektyvą¹⁵⁷, tačiau šiuo metu šios alternatyvos panaudojimas Balsių mokyklos projektui finansuoti nėra galimas.

Šaltinis: Kuodis R., 2011

8 pav. VžPP alternatyvų palyginimas

Akivaizdu, jog nei viena iš paminėtų alternatyvų nėra tinkama, tačiau Balsių mokyklos statybą ir tolimesnę priežiūrą vykdyti VPSP pagrindu, VžPP forma finansiškai yra per brangu. Tik teoriškai atrodo patrauklu mokyklos statybos ir infrastruktūros sukūrimą bei tolimesnę ūkio priežiūrą perduoti privačiam investuotojui nedidinant savivaldybės išsiskolinimų naštos ir Balsių mokyklos projektą įgyvendinti „skolon“. Kuodžio R. teigimu, VžPP atvejis savivaldybei nėra geras vien jau dėl to, kad privačiam partneriui reikia mokėti PVM¹⁵⁸ (žr. 4 lent.).

¹⁵⁶ Kuodis R. Balsių mokyklos finansai: PPP atvejo analizė studentams. – 2011. http://neris.mii.lt/~ekonomika/Econlib/rk_balsiai.pdf [žiūrėta 2011 12 22]

¹⁵⁷ Ten pat.

¹⁵⁸ Ten pat.

4 lentelė. VŽPP alternatyvų palyginimas

	VPSP	Paskola	ES
PVM	+		
Išlaidavimas	+	+	+
Paskolos palūkanos ir amortizacija	+	+	+

Šaltinis: Kuodis R., 2011

Gabšys K. teigia, jog prieš kelis metus ekonominė krizė apribojo politikų galimybes išlaidauti, bet neapribojo noro tai daryti. Jei biudžete nepakanka lėšų, o mokesčių pakėlimai varo žmones į gatves, politikams lieka nukreipti savo žvilgsnius į bankus. Kai bankai atsisako skolinti, politikams lieka „greitojo kredito galimybė“, kuri mūsų atveju yra vadinama VPSP. VPSP šalininkai elgiasi kaip greitų kreditų bendrovės – pasakoja kaip gerai yra turėti infrastruktūros objektus šiandien, o mokėti už juos rytoj¹⁵⁹.

Peršasi išvada, jog VPSP yra teigiama tuomet, kai verslas turi prisiimti tiek paklausos, tiek pasiūlos rizikas t.y. pajamas gauti tiesiai iš paslaugų gavėjų. Tai įmanoma taikant koncesijos sutartis, tačiau kaip ir paminėta darbe, tokie projektai mokyklų statybos ar renovacijos projektuose nėra galimi. Akivaizdu, jog VŽPP projektai yra finansiškai brangesni, todėl reikia ieškoti kitų alternatyvų.

Kaip teigia Vilniaus miesto meras Zuokas A. – "Vykdant tokius projektus kaip miesto švietimo įstaigų atnaujinimo ar tolesnės priežiūros projektas svarbiausia neskubėti, viską apskaičiuoti, gerai pasverti. Tik tuomet įgyvendindami šiuos projektus galėsime pasiekti geriausios kokybės"¹⁶⁰. Tačiau Vilniaus miesto Balsių mokyklos projektą, autoriaus nuomone, sunku pavadinti gerai paskaičiuotu. Kokybė gal ir bus pasiekta, tačiau ji neverta tokių didelių išlaidų. Balsių mokyklos projektu pasiekiamą naudą nebus adekvati išlaidoms, kurios bus mokamos iš Vilniaus miesto savivaldybės biudžeto. Autoriaus nuomone, savivaldybė pigesnių variantų ir neturėjo, o privatus investuotojas VŽPP projekte yra atrinktas kaip mažiausią kainą pasiūlęs kandidatas. Tačiau minėtąjį VPSP projektą, sprendžiant Verkių seniūnijos problemas, galima buvo išspręsti ir kitais būdais. Gabšio K. nuomone, savivaldybė galėjo organizuoti mokinių pavežėjimo arba papildomų miesto autobusų paleidimo iki artimiausių mokyklų alternatyvas. Kita vertus, jei šiuo metu Balsių mokykloje staiga atsirado didelis kiekis vaikų, jų turėjo sumažėti kitose Vilniaus mokyklose. Anot Cibulskienės R., kai kurios Vilniaus

¹⁵⁹ Gabšys. K. Koncesija – nemokamas sūris tik spąstuose. 2011. <http://www.ve.lt/blog/2011/koncesija-nemokamas-suris-tik-spastuose/> [žiūrėta 2011 11 02]

¹⁶⁰ Aptartas mokyklų ir darželių atnaujinimo ir tolesnės priežiūros projektas. – 2006. <http://www.vtv.lt/naujienos/mokykla/aptartas-mokyklu-ir-darzeliu-atnaujinimo-ir-tolesnes-prieziuros-proj-13.html> [žiūrėta 2012 01 09]

miesto mokyklos, daugiausiai ne lietuviakalbės, šiuo metu yra pustuštės. Optimizavę mokyklų tinklą, politikai galėjo atlaisvinti vieną mokyklą, ją parduoti ir už gautus pinigus ar jų dalį pastatyti naują mokyklos pastatą Balsiuose.

Tam, kad VPSP projektus būtų galima įgyvendinti Lietuvos švietimo sistemoje bei kituose infrastruktūros kūrimo ir viešųjų paslaugų teikimo projektuose, turi būti pakoreguota teisinė, mokestinė ir finansinė VPSP aplinka, kuri užtikrintų ne tik didesnę vertę už pinigus, bet ir ekonominį naudingumą. Tik tai padarius galima galvoti apie VPSP, naudojant VžPP formą, projektų tęstinumą statant naujus ar renovuojant senus mokymo įstaigų pastatus Lietuvoje.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Lietuvoje viešojo ir privataus sektorių partnerystė apibrėžiama kaip *valstybės arba savivaldybės institucijos ir privataus subjekto įstatymuose nustatyti bendradarbiavimo būdai, kuriais valstybės arba savivaldybės institucija perduoda jos funkcijoms priskirtą veiklą privačiam subjektui, o privatus subjektas investuoja į šią veiklą ir jai vykdyti reikalingą turtą, už tai gaudamas įstatymų nustatytą atlyginimą.*
2. Šiuo metu egzistuojanti Lietuvos teisinė bazė sudaro sąlygas viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektuose taikyti *koncesijos suteikimo, investavimo sudarant vadžios ir privataus subjektų partnerystės sutartis ir mišraus kapitalo įmonių steigimo* formas.
3. Pasaulyje viešojo ir privataus sektorių partnerystė yra dažnai taikoma švietimo sektoriuje. Ji dažniausiai taikoma, kuomet valdžios institucijos turi vykdyti brangius ir didelės apimties švietimo infrastruktūros projektus.
4. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės pradžia Lietuvos švietimo sistemoje galime laikyti 2010 m., kuomet Vilniaus miesto savivaldybė ir privatus partneris pasirašė Vilniaus Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartį.
5. Vilniaus Balsių mokyklos projektui buvo pasirinkta *vadžios ir privataus subjektų partnerystės*, kaip labiausiai projekto esmę atitinkanti, viešojo ir privataus sektorių partnerystės forma, nes privataus partnerio uždarbis priklausys ne nuo mokinių skaičiaus, o nuo teikiamų paslaugų atitikimo iš anksto numatytiems reikalavimams.
6. Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projekto įgyvendinimas vėlavo dėl per mažos viešojo partnerio patirties ir kompetencijos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektuose bei ilgo pirkimo konkurso laiko. Tai privačiam partneriui papildomai 10 % padidino investicijas į statomą mokyklos pastatą.
7. Remiantis Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartimi, privatus partneris įgyvendindamas projektą turėjo galimybę įkeisti tiek sklypą ant kurio buvo statoma mokykla, tiek mokyklos pastatą. Tokiu atveju, jei pasibaigus partnerystės sutarčiai privatus partneris iki galo neatsiskaitytų kreditoriui, savivaldybė negalėtų perimti teisių į mokyklą, o kreditorius reikalautų savivaldybės padengti trūkstamą paskolos dalį. Minėtu atveju viešasis partneris turėtų padengti privataus partnerio įsiskolinimus bei apmokėti visas teisines paslaugas.
8. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektuose būtina ypatingai apriboti ar net visiškai panaikinti privataus partnerio projekte naudojamo turto įkeitimo galimybes.
9. Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektas yra neracionalus, nes 56 % viso projekto sumos sudarys privataus partnerio uždarbis.

10. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektus vykdyti savivaldos lygmeniu yra labai brangu, nes Lietuvos įstatymai nenumato mokestinių išlygų privačiam partneriui. Dėl privataus partnerio sumokamo pridėtinės vertės mokesčio didėja viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų sumos. Jos padengiamos savivaldybės mokesčių mokėtojų lėšomis, kurios tiesiogiai negrįžta į savivaldybės biudžetą.

11. Tam, kad būtų galima efektyviai įgyvendinti viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektus Lietuvos švietimo sistemoje, turi būti pakoreguota teisinė, mokestinė ir finansinė viešojo ir privataus sektorių partnerystės aplinka.

12. Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektas turi tam tikrą neapibrėžtumą, nes nėra aišku, kiek viešajam partneriui kainuos visas projektas. Nors projekto sutartyje numatyta, kiek viešasis sektorius mokės privačiam partneriui, tačiau nėra aišku, ar mokykla nuolat bus užpildyta, nes mokinių mažėjimas mokykloje privataus partnerio pajamoms įtakos neturės. Jau pirmaisiais Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projekto metais viešasis partneris nesugebėjo suvaldyti prisiimtos paklausos rizikos – mokykloje šiuo metu mokosi 27 % mažiau mokinių nei numatyta mokyklos techniniame projekte.

13. Vilniaus miesto savivaldybė, vietoje įgyvendinto brangaus Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projekto, galėjo pasirinkti šias alternatyvas:

- Mokinių pavežėjimą arba papildomų miesto autobusų paleidimą iki artimiausių miesto mokyklų;
- Optimizavusi miesto mokyklų tinklą, savivaldybė galėjo atlaisvinti vieną mokyklą, ją parduoti ir už gautus pinigus ar jų dalį pastatyti naują mokyklos pastatą Balsiuose.

LITERATŪRA**I. Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių norminiai teisės aktai:**

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014;
2. Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 1999, Nr. 66–2127;
3. Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo 2, 4 straipsnių papildymo ir pakeitimo ir Įstatymo papildymo ketvirtuoju (1) skirsniu įstatymas // Valstybės žinios. – Vilnius, 2009, Nr.77–3164;
4. Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 2003, Nr. 70–3163;
5. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 2002, Nr. 76–2741;
6. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 2001, Nr. 110–3992;
7. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 2002, Nr. 35–1271;
8. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 1991, Nr. Nr. 23–593;
9. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – 2002, Nr. 60–2412;
10. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 1994, Nr. 55–1049;
11. Lietuvos Respublikos žemės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. – Vilnius, 1994, Nr. 34–620;
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės // Valstybės žinios. – Vilnius, 2009, Nr. 137-5998;
13. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas dėl Lietuvos higienos normos 21:2011 "Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai" patvirtinimo // Valstybės žinios. – Vilnius, 2011, Nr. Nr. 103–4858;
14. Kauno miesto savivaldybės taryba. Sprendimas dėl Kauno miesto savivaldybės tarybos 2004 m. gruodžio 23 d. sprendimo Nr. T–678 Dėl pritarimo koncesijos tvarkyti ir prižiūrėti Kauno miesto savivaldybės švietimo įstaigų ūkį suteikimui pakeitimo. – Kaunas: 2005 12 22, Nr. T–678;
15. Kauno miesto savivaldybės taryba. Sprendimas dėl pritarimo koncesijos tvarkyti ir prižiūrėti Kauno miesto savivaldybės švietimo įstaigų ūkį suteikimui. – Kaunas: 2004 12 23, Nr. T–678;

II. Spausdintiniai leidiniai:

16. Greene J. D. *Public Administration in the New Century: A Concise Introduction*. Wadsworth Publishing Company, 2004, p. 401. – ISBN 9780534553432;
17. Obrazcovas V. ir kt. *Valstybės ir savivaldybių turto valdymas ir privatizavimas: teorija ir praktika*. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2003, p. 328. – ISBN 9955563354;
18. Pollitt C. et. al. *New Public Management in Europe: Adaptation and Alternatives*. – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007, p. 368. – ISBN 9780230006935;
19. Savas E. S. *Privatisation and Public–Private Partnerships*. – New York: Chatam House Publishers, 2000, p. 328. – ISBN 9781566430739;
20. Švietimo ir mokslo ministerijos leidinys. *Mokyklų tinklo pertvarkos metodinės rekomendacijos*. – Vilnius: Homo Liber, 2004, p. 2. – ISBN 9955449772;
21. Teisės konsultantų ir Lietuvos bei užsienio ekspertų konsorciumas. *Vilniaus miesto švietimo įstaigų rekonstrukcijos ir tolesnės priežiūros projektas – Informacinis memorandumas*. – Vilnius: 2006, p. 18.

III. Periodiniai leidiniai:

22. Dauguvietytė I. Pradedama pirmąjį viešosios ir privačios partnerystės projektą // *Verslo žinios*. – Vilnius: 2010, Nr. 138, p. 14.– ISSN 1392–2807;
23. Dūda M. Teoriniai viešojo ir privataus sektorių partnerystės įgyvendinimo aspektai // *Viešoji politika ir administravimas*. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010, Nr. 33, p. 139–151. – ISSN 1648–2603;
24. Gudelis D., Rozenbergaitė V. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės galimybės // *Viešoji politika ir administravimas*. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004, Nr. 8, p. 58–73. – ISSN 1648–2603;
25. Kalvaitis A. Bendrojo lavinimo mokyklų mokinių mokymosi sąlygos: mokyklų pastatai // *Švietimo problemos analizė*. – Vilnius: Aušra, 2009, Nr. 1 (29), p. 8. – ISSN 1822–4156;
26. Karlavičius L. V. ir kt. *Viešoji ir privati partnerystė – naujas būdas pritraukti investicijas // Verslas: teorija ir praktika*. – Vilnius: Technika, 2006, Nr. 1, p. 32–36. – ISSN 1648–0627;
27. *Lietuvos statistikos metraštis 2009*. – Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009, p. 682. – ISSN 2029–3631;
28. Rosenau, P. V. *The Strengths and Weaknesses of Public–Private Policy Partnerships // American Behavioral Scientist*. 1999, Vol. 43, No 1;

29. Skietrys E., Raipa A. Viešosios ir privačios partnerystės socialinio vertinimo teoriniai aspektai // Socialinis darbas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009, Nr. 8 (1), p. 11–17. – ISSN 1648–4789;
30. Stasiukynas. A. Viešojo ir privataus sektorių dalyvavimo santykio elektros energetikoje modelis // Viešoji politika ir administravimas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011, T. 10, Nr.2, p. 260–270. – ISSN 1648–2603;
31. Šutavičienė Ž. The concept of Public–Private partnership in Lithuania // Societal Studies. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011, Nr. 3(1), p. 193–211. – ISSN 2029–2236;
32. Urbonavičius S. Koncesijos samprata ir teisinis reguliavimas // Socialiniu mokslu studijos. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010, Nr. 3(7), p. 258–275. – ISSN 2029–2236.

IV. Internetiniai šaltiniai:

33. Aptartas mokyklų ir darželių atnaujinimo ir tolesnės priežiūros projektas. – 2006.
<http://www.vtv.lt/naujienos/mokykla/aptartas-mokyklu-ir-darzeliu-atnaujinimo-ir-tolesnes-prieziuros-proj-13.html> [žiūrėta 2012 01 09]
34. Balsių bendruomenės raštas dėl Balsių mokyklos projekto vilkinimo. – Vilnius, 2009.
<http://www.balsiai.eu/upl/files/Rastas%20savivaldybei%202009%2009%2010.pdf> [žiūrėta 2012 07 28]
35. Burger P. Organisation for Economic Co-operation and Development
<http://www.oecd.org/dataoecd/2/26/39761715.pdf> [žiūrėta 2011 10 28]
36. Cibulskienė R. Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo projektas [Asmeninė autorės medžiaga].
37. Cordier J. New decision of Eurostat on deficit and debt Treatment of public–private partnerships. – Paris: 2004.
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/04/18&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [žiūrėta 2011 07 16]
38. European parliament . Public – private partnership. Models and Trends in the European Union. – Brussel: 2006, p.15. http://www.eurosfairerprd.fr/7pc/doc/1265964211_ppp_briefing_note_en.pdf [žiūrėta 2011 09 02]
39. Gabšys. K. Koncesija – nemokamas sūris tik spąstuose. – 2011.
<http://www.ve.lt/blog/2011/koncesija-nemokamas-suris-tik-spastuose/> [žiūrėta 2011 11 02]
40. ITC Švietimo valdymo informacinė sistema. Mokyklų, mokinių ir mokytojų skaičius 2010–2011 mokslo metais. <http://www.svis.smm.lt/naujas/> [žiūrėta 2011 10 02]

41. Keymer G. C. Best Practice in Public Private Partnerschip. The Parliament Regional Review – Europe's and Financial Affairs Committe of the regions. – 2006.
<http://www.docstoc.com/docs/2527899/Best-Practice-in-Public-Private-Partnerships> [žiūrėta 2011 09 08]
42. Konferencijos medžiaga. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės perspektyvos Lietuvoje. – Vilnius: 2009 12 10. <http://www.3p.lt/konferencija> [žiūrėta 2011 08 16]
43. Kuodis R. Balsių mokyklos finansai: PPP atvejo analizė studentams. – 2011.
http://neris.mii.lt/~ekonomika/Econlib/rk_balsiai.pdf [žiūrėta 2011 12 22]
44. Kuodis R. Savivaldybės dangoraižis: dar vienas „monkės biznes“. – 2009.
<http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/article.php?id=26423341> [žiūrėta 2011 10 11]
45. LaRocqu N. Public-Private Partnerships in Basic Education: An International Review. – Berkshir: 2008, p. 59. – ISBN 978-0-86160-055-7
<http://www.cfbt.com/evidenceforeducation/pdf/PPP.pdf> [žiūrėta 2011 11 28]
46. Lietuvos Respublikos finansų ministerija. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutarčių suvestinė. – Vilnius: 2011, p. 5.
http://www.ppplietuva.lt/images/files/statistika/2011_1_koncesiju_suvestine_statistika_.pdf [žiūrėta 2011 10 21]
47. Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita dėl viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo. – Vilnius, 2008, Nr. VA-P-30-5-1, p. 48.
http://www.vkontrolė.lt/failas_senas.aspx?id=2136 [žiūrėta 2011 07 18]
48. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl naujų valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos ne žemės ūkio paskirčiai (veiklai). – Vilnius: 1999, Nr. 692.
http://www.miestas.vilnius.lt/b_info/ist/692.htm [žiūrėta 2011 11 22]
49. Lietuvos statistikos departamentas yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Gyventojų skaičius savivaldybėse pagal nurodytas amžiaus grupes.
http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Gyv_skaicius_sav_pagal_amziaus_grupes_110701.xls [žiūrėta 2011 10 16]
50. Prasiskolinusios savivaldybės: skolos neslegia tik Birštono ir Vilniaus rajono. – 2011.
<http://www.zebra.lt/lt/naujienos/lietuva/prasiskolinusios-savivaldybes-skolos-neslegia-tik-birstono-ir-vilniaus-rajono-243011.html> [žiūrėta 2011 08 21]
51. Putrimas S. Balsių mokykla – pirmasis realiai įgyvendintas PPP (VPSP) Lietuvoje. – Vilnius, 2010. [Asmeninė autoriaus medžiaga]
52. Saviska A. Sostinės mokyklos – už viešąją privačiąją partnerystę <http://www.savvin.eu/apie-mus/straipsniai-ir-publikacijos/sostines-mokyklos-%E2%80%93-uz-viesaja-privacia-partneryste/> [žiūrėta 2012 01 10]

53. Skučas Š. Kiek kainuos Balsių mokykla. – Vilnius: 2010.
<http://www.vilniuskontrole.lt/naujienos-ir-nuomones/kiem-kainuos-balsiu-mokykla.html> [žiūrėta 2011 11 22]
54. Sutartis dėl Vilniaus miesto Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo. – Vilnius: 2010, Nr. 1–1582. <http://www.vilnius.lt/vaktai2011/Defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30184288> [žiūrėta 2012 07 16]
55. The International Standards of Supreme Audit Institutions. Guidelines on Best Practice for the Audit of Risk in Public/Private Partnership. – Austria.
[http://www.issai.org/media\(420,1033\)/ISSAI_5240_E.pdf](http://www.issai.org/media(420,1033)/ISSAI_5240_E.pdf) [žiūrėta 2011 09 02]
56. UAB „Nacionalinių projektų regimas“ ir kt. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo metodologija. – Vilnius: 2009, p. 95.
http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/Viesojo_%20privat_%20sekt_projektu_rengimo_%20metod.doc [žiūrėta 2011 07 18]
57. Vilniaus miesto savivaldybės sprendimas // Vilniaus miesto Balsių mokyklos statybos darbų, ūkio priežiūros ir administravimo paslaugų projekto įgyvendinimo programa. – Vilnius, 2010, Nr. 1–1582. <http://www.vilnius.lt/vaktai2011/Defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30184288> [žiūrėta 2012 07 16]
58. Vilniaus miesto švietimo įstaigų rekonstrukcijos ir tolesnės priežiūros projektas – VPSP scenarijus <http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/svietimas/koncesija/Galutinestudija3.pdf> [žiūrėta 2011 11 29]
59. Vilniaus senamiestyje bus statoma nauja požeminė automobilių stovėjimo aikštelė. – 2012.
<http://www.technologijos.lt/p/spausdinti?name=S-23612> [žiūrėta 2012 01 09]
60. VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė: Įvadas. – Vilnius: 2010. <http://www.ppplietuva.lt/partneryste/apie/ivadas.html> [žiūrėta 2011 10 21]
61. VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas. p. 119.
http://www.ppplietuva.lt/images/files/metodikos/07_21_I_metodikos_paketas_nauja_redakcija.pdf [žiūrėta 2011 07 04]
62. VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė ir Europos sąjungos struktūrinių fondų naudojimas. – Vilnius: 2005, p. 16.
<http://www.vpvi.lt/assets/Publikacijos/viesojo-ir-privataus-sektoriu-partneryste.pdf> [žiūrėta 2011 10 11]
63. Žukovskis A. Balsių mokykla: svajonė išsipildė, dabar reikės mokėti. 2011.
<http://www.diena.lt/dienrastis/miestas/balsiu-mokykla-svajone-issipilde-dabar-reikes-moketi-373850> [žiūrėta 2011 09 18]

Ginaitis J. Viešojo ir privačioji partnerystė: Vilniaus Balsių mokyklos atvejo analizė / Savivaldos institucijų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. V. Obrazcovas – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2012. – 67 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas viešojo ir privataus sektorių partnerystės panaudojimo švietimo sistemoje atvejis, iškeltos partnerystės taikymo problemos bei pateiktos rekomendacijos, kaip šias problemas spręsti. Pirmoje darbo dalyje aprašoma viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo istorinė raida, atskleidžiama partnerystės sąvoka, formos užsienio ir Lietuvos praktikoje. Čia taip pat nurodomi galimi partnerystės privalumai ir trūkumai bei apžvelgiama viešojo ir privataus sektorių partnerystės praktika užsienio ir Lietuvos švietimo sistemose. Antroje darbo dalyje atliekama Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės atvejo analizė: apžvelgiama partnerystės įgyvendinimo chronologija, identifikuojamos ugdymo problemos dėl kurių įgyvendinamas partnerystė, analizuojamos pagrindinės partnerystės sutarties nuostatos. Šioje darbo dalyje pateikiamos, autoriaus nuomone, tobulintinos projekto vietos ir išanalizuojamos galimos Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projekto alternatyvos.

Pagrindiniai žodžiai: viešojo ir privataus sektorių partnerystė, valdžios ir privataus subjektų partnerystė, viešasis partneris, privatusis partneris.

Ginaitis J. A public and private partnership: Vilnius school Balsiai case study / Master's thesis in administration of local authorities. Supervisor (manager) prof. dr. V. Obrazcovas. – Vilnius: Mykolas Romeris university, Faculty of politics and management, 2012. – 67 p.

ANNOTATION

A case of the public and private partnerships in education is analyzed in the master's final work, here we put forward the problems of the application of partnership and provide recommendations to address these issues. The first part describes the public and private sector cooperation in the historical evolution, reveals the concept and forms of the partnership in foreign and Lithuanian practice. It also points out the advantages and disadvantages of the partnership, and overview of public-private partnership practice in Lithuania and foreign education systems. A study of public and private sectors partnership of the case in Vilnius school Balsiai is carried out in the second part of the work: there are an overview of the Partnership chronology, identification of educational problems of the implementation of the partnership and analyze of the main provisions of the Partnership Agreement. Furthermore, this part contains the author's view in the improvement of the project sites and analyze potential alternatives of public and private partnership project of Vilnius school Balsiai.

Keywords: public private partnership, the partnership of dominion – public subjects, the public partner, the private partner.

Ginaitis J. Viešojo ir privačioji partnerystė: Vilniaus Balsių mokyklos atvejo analizė / Savivaldos institucijų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. V. Obrazcovas – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2012. – 67 p.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojama viešojo ir privataus sektorių partnerystė remiantis Vilniaus Balsių mokyklos statybos, ūkio priežiūros ir administravimo atveju.

Darbo tema yra aktuali, nes didelei daliai Lietuvos švietimo ir mokslo įstaigų pastatų reikia skubios renovacijos, o kai kuriuose Lietuvos regionuose susiduriama su švietimo ir mokslo įstaigų tinklo stygiumi. Tema ne tik aktuali, bet ir nauja, nes 2011 m. pirmą kartą Lietuvos istorijoje viešojo ir privataus sektorių partnerystė buvo pritaikyta švietimo sistemoje statant naują mokyklą Vilniaus mieste. Šis projektas svarbus ir dėl to, kad pirmą kartą buvo įgyvendintas panaudojant valdžios ir privataus subjektų partnerystės formą.

Pagrindinis magistro darbo tikslas – remiantis analizuojamo projekto praktika, nustatyti teorinius ir praktinius viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo Lietuvos švietimo sistemoje trūkumus.

Darbą sudaro įvadas ir du skyriai, kurie skirstomi į smulkesnius poskyrius. Darbo pabaigoje pateikiamos autoriaus išvados ir pasiūlymai. Pirmoje dalyje aprašoma viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo istorinė raida, atskleidžiama partnerystės sąvoka, formos užsienio ir Lietuvos praktikoje. Čia taip pat nurodomi galimi partnerystės privalumai ir trūkumai bei apžvelgiama viešojo ir privataus sektorių partnerystės praktika užsienio ir Lietuvos švietimo sistemose. Antroje dalyje atliekama Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės atvejo analizė: apžvelgiama partnerystės įgyvendinimo chronologija, identifikuojamos ugdymo problemos dėl kurių įgyvendinamas partnerystė, apžvelgiamos pagrindinės partnerystės sutarties nuostatos. Šioje darbo dalyje pateikiamos, autoriaus nuomone, tobulintinos projekto vietos ir išanalizuojamos galimos Vilniaus Balsių mokyklos viešojo ir privataus sektorių partnerystės projekto alternatyvos.

Ginaitis J. A public and private partnership: Vilnius school Balsiai case study / Master's thesis in administration of local authorities. Supervisor (manager) prof. dr. V. Obrazcovas. – Vilnius: Mykolas Romeris university, Faculty of politics and management, 2012. – 67 p.

SUMMARY

Master's thesis analyzes the public and private sector's partnership on the basis of the case of Vilnius school Balsiai construction, facility maintenance and administration.

A theme of final master's work is relevant because a large part of the Lithuanian education and research institutions need urgent renovation of buildings and some regions of Lithuania are facing with educational and scientific institutions lack. A subject is not only relevant, but also new because in the year of 2011, it was the first time in Lithuanian history when a public-private partnership was adapted in the construction of a new school in Vilnius. Moreover, this project is important because here we can find a first implementation of dominion and private partnership form.

The main aim of Master's thesis - to find out the theoretical and practical problems of the public-private partnership in Lithuanian education on the base of the project practice.

The work consists of an introduction and two chapters, which are divided into smaller subdivisions. In the end of master's thesis are given conclusions and recommendations of author. The first part describes the public and private sector's cooperation in the historical evolution, reveals the concept disclosed in the partnership and the forms in the foreign and Lithuanian practice. It also points out the advantages and disadvantages of the partnership, and an overview of public-private partnership practice in Lithuania and foreign education systems. A study of public and private sectors partnership of the case in Vilnius school Balsiai is carried out in the second part of the work: there are an overview of the Partnership chronology, identification of educational problems of the implementation of the partnership, and analyze of the main provisions of the Partnership Agreement. Furthermore, this part contains the author's view in the improvement of the project sites and analyze potential alternatives of public and private partnership project of Vilnius school Balsiai.